

The Stromata (Book III)

Clement of Alexandria

Early Church (pre-Nicene) · Ante-Nicene · Apology

STROMATA 249

Downloaded from The Stromata (thestromata.com). Free for personal, educational, and ministry use.

INTRODUCTION

Book III confronts the two opposite errors that troubled the second-century Church on the body and marriage: the libertines who made ‘knowledge’ a license for indulgence, and the encratites who condemned marriage and procreation as evil. Clement defends marriage as a good of creation while insisting on a chastity governed by reason. The frankness of its subject is why you are reading Latin: the Victorian translators of the Ante-Nicene Fathers judged the book unfit for a general English readership and rendered it into Latin rather than English, and this edition preserves that choice. No public-domain English translation exists — the standard one (Oulton & Chadwick, 1954) remains in copyright. Read it as the tradition long kept it: in the learned tongue.

Caput I.— Basilidis Sententiam de Continentia Et Nuptiis Refutat.

Ac Valentiniani quidem, qui desuper ex divinis emissionibus deduxere conjugationes, acceptum habent matrimonium: Basilidis autem sectatores, Cum interrogassent, inquit, apostoli, nun sit melius uxorem non ducere, dicunt respondisse Dominum: 'Non omnes capiunt verbum hoc. Sunt enim eunuchi alii a nativitate, alii vero a necessitate.' Matthew 19:11-12 Hoc dictum autem sic interpretantur: Quidam ex quo nati sunt, naturaliter feminam aversantur, qui quidem hoc naturali utentes temperamento, recte faciunt, si uxorem non ducant. Hi, inquit, eunuchi sunt ex nativitate. Qui autem sunt a necessitate, ii sunt theatrici exercitatores, qui, gloriæ studio retracti, se continent. Quinetiam qui casu aliquo excisi sunt, eunuchi facti sunt per necessitatem. Qui itaque eunuchi fiunt per necessitatem, non fiunt eunuchi secundum logon, seu rationem. Qui autem regni sempiterni gratia seipsos castrarunt, id ad declinandas, inquit, conjugii molestias fecerunt, quod procurandæ rei familiaris onus ac sollicitudinem timerent. Et illud: 'Melius est nubere quam uri,' Matthew 19:11-12 dicentem Apostolum aiunt velle: Ne animam tuam in ignem injicias, noctu et interdiu resistens, et timens ne a continentia excidas. Nam cum in resistendo occupata fuerit anima, a spe est divisa— Patienter igitur sustine, inquit his verbis Isidoms in *_Moralibus_*, contentiosam mulierem, ne a Dei gratia avellaris; et cum ignem in semine excreveris, cum bona ores conscientia. Quando autem, inquit, tua gratiarum actio delapsa fuerit in petitionem, et deinceps steteris, ut tamen labi ac timbare non desinas, duc uxorem. Sin est aliquis juvenis, vel pauper, vel infirmus, et non ei libel logo, seu rationi, convenienter uxorem ducere, is a fratre ne discedat; dicat: Ingressus sum in sancta, nihil possum pati. Quod si eum suspicio aliqua subeat, dicat: Frater, impone

mihi manure, ne peccem; et confestim turn in mente, turn in corpore opem experietur. Velit modo quod bonum est perficere, et assequetur. Nonnunquam autem ore tenus dicimus: Nolumus peccare; animus autem noster propendet in peccatum. Qui est ejusmodi, propier meturn, quod vult, non facit, ne ei constituatur supplicium. At hominum generi quædam necessaria sunt ac naturalia duntaxat. Quod indumentis egeat, necessarium simul est et naturale: est autem venerea voluptas naturalis, sed non necessaria. Has voces adduxi ad reprehendendos Basilidianos, qui non recte vivunt, ut qui vel peccandi potestatem habeant propier perfectionera, vel omnino quidera natura salvi futuri sint, etsi nunc peccent, quod naturæ dignitate sunt electi. Neque vero primi dogmaturn architecti eorundem perpetratorum potestatem illis faciunt. Ne ergo Christi nomen suspicientes, et iis, qui sunt in gentibus intemperantissimi, incontinentius viventes, nomini maledictum inurant. Qui enim sunt ejusmodi, pseudapostoli, operarii dolosi, usque ad illud: Quorum finis erit secundum opera eorum. Est ergo continentia, corporis despicientia secundum confessionem in Deum; non solum enim in rebus venereis, sed etiam in aliis, quæ anima perperam concupiscit, non contenta necessariis, versatur continentia. Est autem et in lingua, et in acquirendo, et in utendo, et in concupiscendo continentia. Non docet autem ea solummodo esse temperantes, siquidem præbet nobis temperantiam, ut quæ sit divina potestas et gratia. Dicendum est ergo, quidnam nostris videatur de eo, quod est propositum. Nos quidem castitatem, et eos, quibus hoc a Deo datum est, beatos decimus: monogamiam autem, et quæ consistit in uno solum matrimonio, honestatem admira tour; dicerites tamen oportere aliorum misereri, et alterum alterius onera portare, Galatians 6:2 ne quis, cum recte stare videatur, 2 Corinthians 10:12 ipse quoque cadat. De secundis autem nuptiis: Si uraris, inquit Apostolus, jungere matrimonio. 1 Corinthians 7:9

Caput II.—Carpocratis Et Epiphanis Sententiam de Feminarum Communitate Refutat.

Qui autem a Carpocrate descendunt et Epiphane, censent oportere uxores esse communes; a quibus contra nomen Christi maximum emanavit probruin. Hic autem Epiphanes, cujus etiam scripta feruntur, filius erat Carpocratis, et matris Alexandriae nomine, ex patre quidera Alexandrinus, ex matre vero Cephalleneus. Vixit autem solum septemdecim annos, et Same, quæ est urbs Cephallenia, ut deus est honore affectus. Quo in loco templum ex ingentibus lapidibus, altaria, delubra, museum, ædificatum est et consecratum; et cum est nova luna, convenientes Cephallenei, diem natalem, quo in deos relatus est Epiphanes, sacrificant, libantque, et convivantur, et hymnos canunt. A patre autem didicit et orbem disciplinarum et Platonis philosophiam. Fuit autem princeps monadicæ cognitionis. A quo etiam profluxit hæresis eorum, qui nunc sunt, Carpocratianorum. Is ergo dicit in libro *De justitia*, Justitiam Dei esse quamdam cum æqualitate communionem. Æquale quidera certe cælum undequaque extensum totam terrain cingit. Et nox ex æquo stellas omnes ostendit; et diei auctorem et lucis patrem, solem, Deus ex alto æqualem effudit omnibus, qui possunt videre (illi autem omnes communiter respiciunt), quoniam non discernit divitem vel pauperem vel populi principem, insipientes et sapientes, femmas et masculos, liberos, servos. Sed neque secus facit in brutis. Cum autem omnibus animantibus æque ipsum communem effuderit. bonis et malis justitiam suam confirmat, cum nemo possit plus habere, neque auferre a proximo, ut ipse illius lucem habeat duplicatam. Sol facit omnibus animantibus communia exornu trimenta, communi justitia ex æquo data omnibus: et ad ea, quæ sunt hujusmodi, similiter se habet genus boum, ut bores; et suum, at sues, et ovium, ut oves; et reliqua omnia. Justitia enim in iis apparet

esse communitas. Deinde per communitatem omnia similiter secundum sua genera seminantur, et commune nutrimentum editur humi pascentibus jumentis omnibus, et omnibus ex æquo; ut quod nulla liege circumscriptum sit, sed ejus, qui donat, jubentis suppeditatione, convenienter justequè adsit omnibus. Sed neque generationi posita est lex, esset enim jamdiu abolita: ex æquo autem seminant et generant, habentia innatam a justitia communionera: ex æquo communiter omnibus oculum ad videndum, creator et pater omnium, sua justitia legera ferens, præbuit, non discernens feminam a masculo non id quod est rationis particeps, ab experte rationis, el, ut semel dicam, nullum a nullo; sed æqualitate et communitate visum similiter dividens, uno jussu omnibus est largitus. Leges autem, inquit, hominum, cum ignorantem castigare non possent, contra leges facere docuerunt: legum enim proprietas dissecuit divinæ legis communionem et arrodit; non intelligens dictum Apostoli dicentis: 'Per legem peccatum cognovi.' Et meum et tuum dicit subiisse per leges, ut quæ non amplius communiter fruantur (sunt enim communia), neque terra, neque possessionibus, sed neque matrimonio. Fecit enim rites communiter omnibus, quæ neque passerem, neque furem abnegant; et frumentum similiter, et alios fructus. Violata autem communio et æqualitas, genuit furem pecorum et fructuum. Cum ergo Deus communiter omnia fecisset homini, et feminam cum masculo communiter conjunxisset, et omnia similiter animantia conglutinasset, pronuntiavit justitiam, communionem cum æqualitate. Qui autem sic nati sunt, communionera, quæ eorum conciliat generationem, abnegaverunt. Et dicit, si unam ducens habeat, cum omnium possint esse participes, sicut reliqua recit animantia. Hæc cum his verbis dixisset, subjungit rursus his verbis: Intensam enim et vehementiorem ingeneravit masculis cupiditatem ad generum perpetuitatem, quam nec lex, nec mos, nec aliquid aliud potest abolere: est enim Dei decretum. Et quomodo amplius hic in nostra examinetur oratione, cum legem et Evangelium per hæc aperte destruat? Ilia enim dicit: Non mœchaberis. Exodus 20:13 Hoc autem dicit: Quicumque respicit ad concupiscentiam, jam mœchatus est. Matthew 5:28 Illud enim: Non concupisces, Exodus 20:17 quod a lege dicitur, ostendit unum esse Deum, qui præ dicatur per legem et prophetas et Evangelium. Dicit enim: Non concupisces uxorem proximi tui. Proximus autem non est Judæus Judæo: frater enim est et eundem habet Spiritum; restat ergo, ut propinquum dicat eum qui est alterius gentis. Quomodo autem non propinquus, qui aptus est esse Spiritus particeps? Non solum enim Hebræorum, sed etiam gentium pater est Abraham. Si autem quæ est adulterata, et qui in eam fornicatus est, capite punitur: Deuteronomy 22:22 clarum est utique præceptum, quod dicit: Non concupisces uxorem propinqui tui, loqui de gentibus: ut cum quis secundum legera et ab uxore proximi et a sorore abstinere, aperte audiat a Domino: Ego autem dico, non concupisces. Additio autem hujus particulæ ego, majorem præcepti vim ostendit. Quod autem cum Deo bellum gerat Carpocrates, et Epiphanes etiam in eo, qui vulgo jactatur, libro *De justitia*, patet ex eo quod subjungit his verbis: Hinc ut qui ridiculum dixerit, legislatoris hoc verbum audiendum est: 'Non concupisces:' usque ad id, quod magis ridicule dicit: 'Res proximi tui.' Ipse enim, qui dedit cupiditatem, ut quæ contineret generationem, jubet eam auferre, cum a nullo earn auferat animali. Illud autem: 'Uxorem proximi mi,' quo communionera cogit ad proprietatem, dixit adhuc magis ridicule. Ethæc quidera dogmata constituunt egregii Carpocratiani. Hos dicunt et aliquos alios similium malorum æmulatores, ad cœnas convenientes (neque enim dixerim agapen eorum congressionem) viros simul et mulieres, postquam cibis venerem excitantibus se expleverint, lumine amoto, quod eorum fornicatoriam hanc justitiam pudore afficiebat, aversa lucema, coire quomodo velint, et cum quibus velint: meditados autem in ejusmodi agape communionem, interdiu jam, a quibus velint mulieribus exigere Carpocrateæ (divinæ

enim nefas est discere) legis obedientiam. Has leges, ut sentio, ferre oportuit Carpocratem canum et suum et hircorum libidinibus. Mihi autem videtur, Platonem quoque mate intellexisse, in *Republica* dicentem, oportere esse communes omnium uxores: ut qui diceret eas quidem, quæ nondum nupserant, esse communes eorum, qui essent petitori, quemadmodum theatram quoque est commune spectantium; esse autem unamquamque uniuscujusque qui præoccupasset, et non amplius communem esse eam quæ nupsisset. Xanthus autem in iis, quæ scribuntur *Magica*: Cœunt autem, inquit, magi cum matribus et filiabus: et fas esse aiunt coire cum sororibus, et communes esse uxores, non vi et clam, sed utrisque consentientibus, cum velit alter ducere uxorem alterius. De his et similibus hæresibus existimo Judam propheticè dixisse in epistola: Similiter quidera hi quoque somniantes (non enim vigilantes ad veritatem se applicant), usque ad illud: Et os eorum loquitur superba. Jude 8-17

Caput III.— Quatenus Plato Aliique E Veteribus Præiverint Marcionitis Aliisque Hæreticis, Qui a Nuptiis Ideo Abstinent Quia Creaturam Malam Existimant Et Nasci Homines in Pœnam Opinantur.

Jam vero si et ipse Plato et Pythagorei, sicut etiam postea Marcionitæ, malam existimarunt esse generationem, longe abfuit, ut communes ipse poneret uxores. Sed Marcionitæ quidem dicunt malam esse naturam, ex mala materia, et a justo factam opifice ac Creatore. Qua quidera ratione nolentes implere mundum, qui factus est a Creatore, volunt abstinere a nuptiis, resistentes suo Creatori, et contententes ad bonum, qui vocavit: sed non ad eum, qui, ut dicunt, Deus est diversis moribus præditus. Unde cum nihil hic velint relinquere proprium, non sunt ex destinato animi proposito continentes, sed propter odium conceptum adversum eum, qui creavit, nolentes iis uti, quæ ab ipso sunt creata. Sed hi quidem, qui propter impium, quod cum Deo gerunt, bellum, emoti sunt ab iis cogitationibus, quæ sunt secundum naturam, Dei longanimitatem contemnentes et benignitatem, etsi nolunt uxorem ducere, cibis tamen utuntur creatis, et ærem respirant Creatoris, ut quiet ejus sint opera, et in iis, quæ sunt ejus, permaneant, et inauditam ac novam quamdam, ut aiunt, annuntiatam audiunt cognitionem, etiamsi hoc quoque nomine mundi Domino deberent agere gratias, quod hic acceperint Evangelium. Sed adversus eos quidera, cum de principiis tractabimus, accuratissime disseremus. Philosophi autem, quorum mentionera fecimus, a quibus cum malam esse generationem irapie didicissent Marcionitæ, tanquam suo dogmate gloriantur, non eam volunt esse natura malam, sed anima, quæ veritatem divulgavit. Artimam enim, quam esse divinam fatentur, in hunc mundum deducunt, tanquam in locum supplicii. Oportet autem animas in corpus immissas expiari ex eorum sententia. Non convenit autem plius hoc dogma Marcionistis, sed iis, qui censent in corpora intrudi, et iis alligari, et quasi ex vase in vas aliud transfundi animas. Adversus quos fuerit aliud dicendi tempus, quando de anima tractabimus. Videtur itaque Heraclitus maledictis insequi generationem: Quoniam autem, inquit, nati volunt vivere, et mortes habere, vel potius quiescere; filios quoque relinquunt, ut mortes fiant. Clarum est autem cum eo conyenire Empedoclem quoque dicentem:—

| Deflevi et luxi, insolitum cernens miser orbem.

Et amplius:—

| Mortua nam ex vivis fecit, species commutans.

Et rursus:—

| Hei mihi! quam infelix horninure genus atque misellum Litibus ex quantis prognati et planctibus estis?

Dicit autem Sibylla quoque:—

| Mortales homines, caro qui tantum, et nihil estis;

Similiter atque pœta, qui scribit:—

| Haud homine infelix tellus mage quldquam alit alma.

Quin etiam Theognis malam ostendit esse generationera, dicens hoc modo:—

| Optima non nasci res est mortalibus ægris, Nec nitidi soils luce micante frui, Extemplo aut natum portas invadere Ditis.

His autem consequentia scribit quoque Euripides, poeta tragicus:—

Nam nos decebat convenire publice, et Deflare natum, quod tot ingreditur mala: Ast mortuum, cuique jam quies data est, Efferre lætis gratulationibus.

Et rursus similia sic dicit:—

Quis novit, an vivere quidera siet mori, Siet mori autem vivere?

Idem quod hi, videtur Herodotus quoque inducere dicentem Solonera: O Cræse, quivis homo nihil est aliud quam calamitas. Jam vero ejus de Cleobide et Bitone fabula plane nihil aliud vult, quam vituperare generationera, laudare autern morterm.

Et qualis folii, est heminum generatia talis, ait Homerus. Plato autem in _Cratylo_, Orpheo tribuit eum sermonem, quo anima puniri in corpore dicitur: Nempe corpus hoc animæ $\tilde{A} = \tilde{E} + \tilde{L} + \tilde{U}$ monumentum_, quidam esse tradunt: quasi ipsa præsentī in tempore sit sepulta; atque etiam quia anima per corpus $\tilde{A} = \tilde{E} + \tilde{L} + \tilde{U}$ significat_, quæcunclue significare potest: iedo $\tilde{A} = \tilde{E} + \tilde{L} + \tilde{U}$ carari. Videatur mihi præterea Orpheus nomen hoc ob id potissimum imposuisse, quod anima in corpore hoc delictorum luat pœnas. Operæ pretium est autem meminisse etiam eorum, quæ dicit Philolaus. Sic enim dicit hic Pythagoreus: Testantur autem veteres quoque theologi et vates, ad luenda supplicia animam conjunctam esse corpori, et in eo tanquam in _monumento_ esse sepultam. Quin etiam Pindarus de iis, quæ sunt in Eleusine, mysteriis loquens, infert: Beatus, qui cum ilia sub terra videt communia, novit quidem vitæ finem, novit autem datum Jovis imperium. Et Plato similiter in Pædonene non veretur hoc modo scribere: Porto autem hi, qui nobishæc constituerunt mysteria, non aliquid aliud, usque ad: Et cum diis habitatlone. Quid vero, cum dieit: Quandiu corpus habuefimus, et anima nostra cum ejusmodi malo admista fuerit, illud, quod desideramus, nunquam satis assequemur? annon significat generationem esse causam maximorum malorum? Jam vero in _Phædone_ quoque testatur: Evenit enim, ut qui recte philosophantur, non animadvertantur ab aliis in nullam rem aliam suum studium conferre, quam ut emoriantur, et sint mortui. Et runus: Ergo hic quoque philosophi anima corpus maxime vilipendit, et ab eo fugit, ipsa autem secum seorsim esse quærit. Nunquid autem consentit cum divino Apostolo, qui dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit a corpore mortis hujus? Romans 7:24 nisi forte eorum consensionem, qui trahuntur in vitium, corpus morris dicit tropice. Atque coitum quoque, qui est principium generationis, vel ante Marcionem vietur Plato aversari in primo _De republica_: ubi cum laudasset senectutem, subjungit: Velim scias, quod quo magis me deficiunt alise, nempe corporis, voluptates, eo magis confabulandi cupiditas, et voluptas, quam ex ea re capio, augetur. rei veneree injecta esset menrio: Bona verba quæso, inquit: ego vero lubenter isthinc, tanquam ad insano aliquo et agresti domino, effugi?' Rursus in _Phædone_, vituperans generationem, dicit: Quæ ergo de his in arcanis dicitur, hæc est oratio, quod nos homines sumus in custodia allqua. Et rursus: Qui autem pie præcæ teris vixisse inveniuntur, hi sunt, qui ex his terrenis locis, tanquam e carcere, soluti atque liberati, ad puram in altioribus locis habitationem transcendunt. Sed tamen quamvis ita se habeat, recte a Deo mundum administrari existimat; unde dicit: Non oportet autem seipsum solvere, nec effugere. Et ut paucis dicam, non dedit Marcioni occasionem, ut malam existimaret materiam, cum ipse pie de mundohæc dixerit: Ab eoenim, qui ipsum construxit, habet omnia bona: a priori autem deformirate incommoda et injusta omnia, quæ intra cælum nascuntur, mundus ipse sustinet, et animantibus inserit. Adhuc autem subjungit manifestius: Cujus quidem defec-

tus est coporea temperatura, priscæ naturge comes; ham quiddam valde deforme erat, et ordinis expert, priusquampræsentī ornatu decoraretur. Nihilominus autem in *_Legibus_* quoque deflet humanum genus, sic dicens: Dii autem hominum genus laboribus naturæ pressum miserati, remissiones ipsi statuerunt laborum, solemniū videlicet festorum vicissitudines. Et in *_Epinomide_* persequitur etiam causas, cur sint hominū miseri, et sic dicit: Ab initio ipsum esse genitum, est grave cuilibet animanti: primum quidem, quod eorum constitutionis sint participes, quæ in utero gestantur; deinde ipsum nasci, et præterea nutriri et erudiri, per innumerabiles labores universa fiunt, ut omnes dicimus. Quid vero? Annon Heraclitus generationera quoque dicit esse mortem? Pythagoras autem similiter atque Socrates in *_Gorgia_*, cum dicit: Mors est, quæ unque experfecti videmus: quæ cunque autem dormientes, somnus. Sed de his quidem satis. Quando autem tractabimus de principiis, tunc et has repugnantias, quas et innuunt philosophi, et suis dogmatibus decernunt Marcionistæ, considerabimus. Cæterum satis dilucide ostensas esse existimo, externorum alienorumque dogmatum occasiones Marcionem ingratis et indocte accepisse a Platone. Nobis autem procedat sermo de continentia. Dicebamus autem Græcos adversus liberorum generationem multa dixisse, incommoda, quæ comitari eam solent, respicientes: quæ cum impie exceperent Marcionistæ, impie fuisse ingratos in Creatorem. Dicit enim tragœdia:—

Non nascier præstat homines, quam nastier. Dein filios acerbis cum coloribus Enitor, ast enixa, si stolidi scient, Afflictor, intuendo quod servo malos, Bonosque perdo. Si bonos servo, tamen

Mihi miscellum cor timore liquitur. Quid hic boni ergo est? Unicam annon sufficit Effundere animam, nisi crucieris amplius?

Et adhuc similiter:—

Vetus stat mihi persuasio, Plantare filios nunquam hominem oportuit, Dum cernit ad quot gignimus natos mala.

In his autem, quæ deinceps sequuntur, malorum quoque causam evidenter reducit ad principia, sic dicens:—

O! Miser natus, malisque obnoxius Editus, homo, es, vitæ tuæque miseriam Hinc inchoasti: cœpit æther omnibus Spiramen unde alens tradere mortalibus; Mortalis ægre ne feras mortalia.

Rursus autem his similia tradit:—

Mortalium omnium beatus non fuit Quisquam, molestia et nemo carens fuit.

Et deinde rursus:—

Heu! quanta, quotque hominibus eveniunt mala, Quam vana, quorum terminus nullus datur.

Et adhuc similiter:—

Nemo beatus semper est mortalium.

Hac itaque ratione dicunt etiam Pythagoreos abstinere a rebus venereis. Mihi autem contra videntur uxores quidem ducere, ut liberos suscipiant, velle autem a venerea voluptate se continere post susceptos

liberos. Proinde mystice uti fabis prohibent, non quod sit legumen flatum excitens, et concoctu difficile, et somnia efficiat turbulenta; neque quod hominis capiti sit sireills ut vult ille versiculus:—

| Idem est namque fabam atque caput corrodere patris;

sed potius quod fabæ, si comedantur, steriles efficiant mulieres. Theophrastus quidem certe in quinto libro *_De causis plantarum_*, fabarum siliquas, si ponantur ad radices arborum quæ nuper sunt plantatæ, refert plantas exsiccare. Quinetiam gallinæ domesticæ, quæ eas assidue comedunt, efficiuntur steriles.

Caput IV.— Quibus Prætextibus Utantur Hæretici ad Omnis Genetis Licentiam Et Libidinem Exercendam.

Ex iis autem, qui ab hæresi ducuntur, Marciohis quidem Pontici fecimus mentionem, qui propter certamen, quod adversus Creatorem suscepit, mundanarum rerum usum recusat. Ei autem continentia causa est, si modo est ea dicenda continentia, ipse Creator, cui se adversari existimans gigas iste cum Deo pugnans, est invitus continens, dum in creationem et Dei opus invehitur. Quod si usurpent vocem Domini, qui dicit Philippo: Sine mortuos sepelire mortuos suos, tu autem sequere me: Matthew 8:22; Luke 9:60 at illud considerent, quod similem cam is formationem fert quoque Philippus, non habens cadaver pollutum. Quomodo ergo cum carhem haberet, non habuit cadaver? Quoniam surrexit ex monumento, Domino ejus vitia morte afficiente, vixit autem Christo. Meminimus autem nefariae quoque ex Carpocratis sententia mulierum communionis. Cum autem de dicto Nicolai loqueremur, illud prætermisimus: Cum formosam, aiunt, haberet uxorem, et post Servatoris assumptionem ei fuisset ab apostolis exprobrata zelotypia, in medium adducta muliere, permisit cui vellet eam nubere. Aiunt enim hanc actionem illi voci consentaneam, quæ dicit, quod carne abuti oporteat. Proinde ejus factum et dictum absolute et inconsiderate sequentes, qui ejus hæresim persequuntur, impudenter effuseque fornicantur. Ego autem audio Nicolaum quidem nulla unquam alia, quam ea, quæ ei nupserat, uxore usum esse; et ex illius liberis, filias quidem consenuisse virgines, filium autem permansisse incorruptum. Quæ cum ita se habeant, vitii erat depulsio atque expurgatio, in medium apostolorum circumactio uxoris, cujus dicebatur laborare zelotypia: et continentia a voluptatibus, quæ magno studio parari solent, docebat illud, abuti carne, hoc est, exercere carnem. Neque enim, ut existimo, volebant, convenienter Domini præcepto, duobus dominis servire, Matthew 6:24; Luke 16:13 voluptati et Deo. Dicunt itaque Matthiam quoque sic docuisse: Cum carne quidem pugnare, et ea uti, nihil ei impudicum largiendo ad voluptatem; augere autem animam per fidem et cognitionem. Sunt autem, qui etiam publicam venerem pronuntiant mysticam communionem; et sic ipsum nomen contumelia afficiunt. Sicut enim operari eum dicimus, tum qui malum aliquod facit, tum etiam qui bonum, idem nomen utrique tribuentes; haud aliter communio usurpari solet; nam bona quidem est in communicatione tum peeuniæ, tum nutrimenti et yestitus: illi autem quamlibet veneream conjunctionem impie vocaverunt communionem. Dicunt itaque ex iis quemdam, cum ad hostram virginem vultu formosam accessisset, dixisse: Scriptum est: Da omni te petenti: Matthew 5:24; Luke 6:30 illam autem honeste admodum respondisse, ut quæ non inteligeret hominis petulantiam: At tu matrem conveni de matrimonio. O impietatem! etiam voces Domini ementiuntur isti intemperantiæ communicatores, fratresque libidinis, non solum probrum philosophiæ, sed etiam totius vitæ; qui veritatem, quantum in eis situm est, adulterant ac corrumpunt, vel potius defodiunt; homines infelicissimi carnalem concubitus communionem consecrant, et hanc ipsos putant ad regnum Dei perducere. Ad lupanaria ergo deducithæc communio, et cum eis communicaverint sues et hirci, maximaque apud illos in spe fuerint meretrices, quæ in prostibulis præsto sunt, et volentes omnes admittunt. Vos autem non sic Christum didicistis, siquidem ipsum audiistis, et in eo docti estis, quemadmodum est veritas in Christo Jesu, ut deponatis quæ sunt secundum veterem conversationem, veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria deceptionis. Renovamini autem spiritu mentis vestræ, et induatis novum hominem, qui creatus est secundum Deum in justitia et sanctitate veritatis, Ephesians 4:20-24 ad Dei similitudinem. Efficimini ergo Dei imitatores, ut filii dilecti, et ambulate in dilectione, sicut Christus quoque dilexit nos, et tradidit seipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem, et omnis immunditia, vel avaritia, ne nominetur quidem in vobis, sicut decet sanctos, et turpitudine, et stultiloquium. Ephesians 5:1-4 Etenim docens Apostolus meditari

vel ipsa voce esse castos, scribit: Hoc enim scitote, quod omnis fornicator, et cætera, usque ad illud: Magis autem arguite. Ephesians 5:5-11 Effluxit autem eis dogma ex quodam apocrypho libro. Atque adeo afferam dictionem, quæ mater eorum intemperantiæ et origo est: et sive ipsi hujus libri scriptores se fateantur, en eorum recordiam, licet Deo eum falso ascribant libidinis intemperantia ducti: sive ab aliis, eos perverse audientes, hoc præclarum dogma acceperint, sic porto se habent ejus verba: Unum erant omnia: postquam autem ejus unitati visum est non esse solam, exiit ab eo inspiratio, et cum ea iniit communionem, et fecit dilectum. Exhinc autem egressa est ab ipso inspiratio, cum qua cum communionem iniisset, fecit porestates, quæ nec possunt videri nec audiri, usque ad illud, unamquamque in nomine proprio. Si enim hi quoque, sicut Valentiniani, spiritales posuissent communionem, suscepisset forte aliquis eorum opinionem: carnalis autem libidinis communionem ad sanctam inducere prophetiam, est ejus qui desperat salutem. Talia etiam statuunt Prodicti quoque asseclæ, qui seipsos falso nomine vocant Gnosticos: seipsos quidem dicentes esse natura filios primi Dei; ea vero nobilitate et libertate abutentes, vivunt ut volunt; volunt autem libidinose; se nulla re teneri arbitrati, ut domini sabbati, et qui sint quovis genere superiores, filii regales. Regi autem, inquiunt, lex scripta non est. Primum quidem, quod non faciant omnia quæ volunt: multa enim eos prohibebunt, etsi cupiant et conentur. Quinetiam quæ faciunt, non faciunt ut reges, sed ut mastigiæ: clanculum enim committunt adulteria, timerites ne deprehendantur, et vitantes ne condemntur, et metuentes ne supplicio afficiantur. Quomodo etiam res est libera, intemperantia et turpis sermo? Omnis enim, qui peccat, est servus, inquit Apostolus. Romans 6:16 Sed quomodo vitiam ex Deo instituit, qui seipsum præ buit dedititium cuivis concupiscentiæ? Cum dixerit Dominus: Ego autem dico: Ne concupiscas. Vultne autem aliquis sua sponte peccare, et decernere adulteria esse committenda, voluptatibusque et deliciis se explendum, et aliorum violanda matrimonia, cum aliorum etiam, qui inviti peccant, misereamur? Quod si in externum mundum venerint, qui in alieno non fuerint fideles, verum non babebunt. Afficit autem hospes aliquis elves contumelia, et eis injuriam facit; et non potius ut peregrinus, utens necessariis, vivit, cives non offendens? Quomodo autem, cum eadem faciant, ac ii, quos gentes odio habent, quod legibus obtemperare nolint, nempe iniqui, et incontinentes, et avari, et adulteri, dicunt se solos Deum nosse? Oporteret enim eos, cum in alienis adsunt, recte vivere, ut revera regiam indolem ostenderent. Jam vero et humanos legislatores, et divinam legera habent sibi infensam, cum inique et præter leges vivere instituerint. Is certe, qui scortatorein confodit, a Deo plus esse ostenditur in Numeris. Et si dixerimus, inquit Joannes in epistola, quod societatem habemus cum eo, nempe Deo, et in tenebris ambulamus, mentitour, et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus cum ipso, et sanguis Jesu filii ejus emundat nos a peccato. Numbers 25:8; 1 John 1:6-7 Quomodo ergo sunt hi hujus mundi hominibus meliores, qui hæc faciunt, et vel pessimis hujus mundi sunt similes? Sunt enim, ut arbitror, similes natura, qui sunt factis similes. Quibus autem se esse censent nobilitate superiores, eos debent etiam superare moribus, ut vitent ne includantur in carcere. Revera enim, ut dixit Dominus: Nisi abundavetis justitia vestra plus quam scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum Dei. Matthew 5:20 De abstinentia autem a cibis ostenditur a Daniele. Daniel 1:1 Ut semel autem dicam, de obedientia dicit psallens David: In quo diriget junior viam suam? Et statim audit: In custodiendo sermones tuos in toto corde. Et dicit Jeremias: Hæc autem dicit Dominus: Per vias gentium ne ambulaveritis. Jeremiah 10:2 Hinc moti aliqui alii, pusilli et nullius pretii, dicunt formatum fuisse hominem a diversis potestatibus: et quæ sunt quidem usque ad umbilicum esse artis diviniore; quæ autem subter, minoris; qua

de causa coitum quoque appetere. Non animadvertunt autem, quod superiores quoque partes nutrimentum appetunt, et quibusdam libidinantur. Adversantur autem Christo quoque, qui dixit Phariseis, eundem Deum et internum nostrum et externum fecisse hominem. Luke 11:40 Quinetiam appetitio non est corporis, etsi fiat per corpus. Quidam alii, quos etiam vocamus Antitactas, hoc est adversarios et repugnantes, dicunt quod Deus quidera universorum noster est natura pater, et omnia quæ cunque fecit, bona sunt; unus autem quispiam ex iis, qui ab ipso facti sunt, seminatis zizaniis, malorum naturam generavit: quibus etiam nos omnes implicavit, ut nos efficeret Patri adversarios. Quare nos etiam ipsi huic adversamur ad Patrem ulciscendum, contra secundi voluntatem facientes. Quoniam ergo hic dixit: Non mœchaberis: nos, inquiunt, mœchamur, ut ejus mandatum dissolvamus. Quibus responderimus quoque, quod pseudoprophetas, et eos qui veritatem simulant, ex operibus cognosci accepimus: si male audiunt autem vestra opera, quomodo adhuc dicetis vos veritatem tenere? Aut enim nullum est malum, et non est utique dignus reprehensione is, quem vos insimulatis, ut qui Deo sit adversatus, neque fuit alicujus mali effector; una enim cum malo arbor quoque interimitur: aut si est malum ac consistit, dicant nobis, quid dicunt esse ea, quæ data sunt, præcepta, _de justitia_, de continentia, de tolerantia, de patientia, et iis, quæ sunt hujusmodi, bona an mala? Et si fuerit quidera malum præceptum, quod plurima prohibet facere turpia, adversus seipsum legem feret vitium, ut seipsum dissolvat, quod quidem non potest fieri; sin autem bonum, cum bonis adversentur præceptis, se bono adversari, et mala facere confitentur. Jam vero ipse quoque Servator, cui soil censeat esse parendum, odio bere, et maledictis insequi prohibuit et, Cum adversario, inquit, vadens, ejus amicus conare discedere. Aut ergo Christi quoque negabunt suasionem, adversantes adversario: aut, si sint amici, contra eum certamen suscipere nolunt. Quid vero? An nescitis, viri egregii (loquor enim tanquam præsentibus), quod cum præceptis, quæ se recte habent, pugnantes, propriæ saluti resistis? Non enim ea, quæ sunt utiliter edicta, sed vos ipsos evertitis. Et Dominus: Luceant quidera, inquit, bona vestra opera: Matthew 5:16 vos autem libidines et intemperantias vestras manifestas redditis. Et alioqui si vultis legislatoris præcepta dissolvere, quamam de causa, illud quidem: Non mœchaberis; et hoc: Stuprom puero non inferes, et quæ cunque ad continentiam conferunt, dissolvere conamini, propter vestram intemperantiam non dissolvitis autem, quæ ab ipso fit, hiemem, ut media adhuc hieme æstatem faciatis: neque terram navigabilem, mare autem pedibus pervium, facitis, ut qui historias composuerunt, barbarum Xerxem dicunt voluisse facere? Cur vero non omnibus præceptis repugnatis? Nam cum ille dicat; Crescite et multiplicamini, oporteret vos, qui adversamini, nullo modo uti coitu. Et cum dixit: Dedi vobis omnia ad vescendum et fruendum, vos nullo frui oportuit. Quinetiam eo dicente: Oculum pro oculo, Exodus 21:24 oportuit vos decertationem contraria non rependere decertatione. Et cum furem jusserit reddere quadruplum, Exodus 22:1 oportuit vos furi aliquid etiam adhere. Rursus vero similiter, cum præcepto: Diliges Deum tuum ex toto corde tuo, Deuteronomy 6:5 repugnetis, oportuit nec universum quidem Deum diligere. Et rursus, cum dixent: Non facies sculptile neque fusile, Deuteronomy 27:15 consequens erat ut etiam sculptilia adoraretis. Quomodo ergo non impie facitis, qui Creatori quidem, ut dicitis, resistitis; quæ sunt autem meretricibus et adulteris similia, sectamini? Quomodo autem non sentiris vos eum majorem facere, quem pro imbecillo habetis; si quidera id fit, quod hic vult; non autem illud, quod voluit bonus? Contra enim ostenditur quodam modo a vobis ipsis, imbecillum esse, quem vestrum patrem dicitis. Recensent etiam ex quibusdam locis prophetis decerptas dictiones, et male consarcinatas, quæ allegorice dicta sunt tanquam recto ductu et citra figuram dicta sumentes. Dicunt enim scriptum esse: Deo restiterunt,

et salvi facti sunt: Malachi 3:15 illi autem Deo impudenti addunt; et hoc eloquium tanquam consilium præceptum accipiunt: et hoc ad salutem conferre existimant, quod Creatori resistant. At impudenti quidem Deo, non est scriptum. Si autem sic quoque habeat, eum, qui vocatus est diabolus, intelligite impudentem: vel quod hominem calumniis impetat, vel quod accuset peccatores, vel quod sit apostata. Populus ergo, de quo hoc dictum est, cum castigaretur propter sua peccata, ægre ferentes et gementes, his verbis, quædicta sunt, murmurabant, quod aliæ quidem gentes cum inique se gerant non puniantur, ipsi autem in singulis vexentur; adeo ut Jeremias quoque dixerit: Cur via impiorum prosperatur? Jeremias 12:1 quod simile est id, quod prius allatum est ex Malachia: Deo restiterunt, et salvi facti sunt. Nam prophetæ divinitus inspirati, non solum quæ a Deo audierint, se loqui profitentur; sed et ipsi etiam solent ea, quæ vulgo jactantur a populo, exceptionis modo, edicere, et tanquam quæ stiones ab hominibus motas referre: cujusmodi est illud dictum, cujus mentio jam facta est. Nunquid autem ad hos verba sua dirigens, scribit Apostolus in Epistola ad Romanos: Et non sicut blasphemamur, et sicut dicunt aliqui nos dicere: Faciamus mala, ut eveniant bona, quorum justa est damnatio? Romans 3:8 Ii sunt, qui inter legendum tono vocis pervertunt Scripturas ad proprias voluptates, et quorumdam accentuum et punctorum transpositione, quæ prudenter et utiliter præcepta sunt, ad suas trahunt delicias. Qui irritatis Deum sermonibus vestris, inquit Malachias, et dicitis, in quonam eum irritavimus; Dum vos dicitis: Quicumque facit malum, bonus est coram Domino, et ipse in eis complacuit; et ubi est Deus justitiæ? Malachi 2:17

Caput V.— Duo Genera Hæreticorum Notat: Prius Illorum Qui Omnia Omnibus Licere Pronuntiant, Quos Refutat.

Ne ergo hunc locum ungue amplius fodicantes plurium absurdalium hæresium meminerimus; nec rursus dum in singulis adversus unamquamque dicere necesse habemus, propterea pudore afficiamur, et nimis prolixos hos faciamus commenratos, age in duo dividentes omnes hæreses, eis respondeamus. Aut enim docent indiscrete vivere: aut modum excedentes, per inpietatem et odium profitentur continentiam. Prius autem tractandum est de prima parte. Quod si quodlibet vitæ genus licet eligere, tum earn scilicet etiam licet, quæ est continens: et si electus tute poterit quodlibet vitæ genus sectari, manifestum est eam, quæ temperanter et secundum virtutem agitur, longe tutissimam esse. Nam cum domino sabbati, etiamsi intemperanter vivat, nulla ratio reddenda sit, multo magis qui vitam moderate et temperate instituit, nulli erit rationi reddendæ obnoxius. Omnia enim licent, sed non omnia expediunt, ait Apostolus. Quod si omnia licent, videlicet moderatum quoque esse et temperantem. Quemadmodum ergo is est laudandus, qui libertate sua usus est ad vivendum ex virtute: ita multo magis qui dedit nobis liberam nostri potestatem, et concessit vivere ut vellemus, est venerandus et adorandus, quod non permiserit, ut nostra electio et vitatio cuiquam necessario serviret. Si est autem uterque æque securus, et qui incontinentiam, et qui continentiam elegerit, non est tamen ex æquo honestum et decorum. Qui enim impegit in voluptates, gratificatur corpori: temperans autem animam corporis dominam liberat a perturbationibus. Et si dicant nos vocatos fuisse in libertatem, solummodo ne præbeamus libertatem, in occasionem carni, Galatians 5:13 ex sententia Apostoli. Si autem cupiditati est obsequendum, et quæ probrosa estet turpis vita tanquam indifferens est eligenda, ut ipsi dicunt; aut cupiditatibus est omnino parendum, et si hoc ita est, facienda sunt quævis impudicissima et maxime nefaria, eos sequendo, qui nobis persuadent: aut sunt aliquæ declinandæ cupiclitates, et non est amplius vivendum indifferenter, neque est impudenter serviendum vilissimis et abjectissimis nostris partibus, ventri et pudendis, dum cupitate ducti nostro blandimur cadaveri. Nutritur enim et vivificatur cupiditas, dum ei voluptates ministrantur: quemadmodum rursus si impediatur et interturbetur, flaccescit. Quomodo autem fieri potest, ut qui victus est a voluptatibus corporis, Domino assimiletur, aut Dei habeat cognitionem? Omnis enim voluptatis principium est cupiditas: cupiditas autem est molestia et sollicitudo, quæ propter egestatem aliquid appetit. Quare nihil aliud mihi videntur, qui hanc vitæ ratiohem suscipiunt, quam quod dicitur,

Ultra ignominiam sentire dolores;

ut qui malum a se accersitum, nunc et in posterum eligant. Si ergo omnia licerent, nec timendum esset ne a spe excideremus propter malas actiones, esset fortasse eis aliquis præ textus, cur male viverent et miserabiliter. Quoniam autem vita beata nobis ostensa est per præcepta, quam oportet omnes sequentes, nec aliquid eorum, quæ dicta sunt, perperam intelligentes, nec eorum, quæ convenit, aliquid, etsi sit vel minimum, contemnentes, sequi quo Iogos ducit; quiâ, si ab eo aberraverimus, in malum immortale incidamus necesse est; si divinam autem Scripturam secuti fuerimus, per quam ingrediuntur, qui crediderunt, ut Domino, quoad fieri potest, assimilentur, non est vivendum indifferenter, sed pro viribus mundos esse oportet a voluptatibus et cupiditatibus, curaue est gerenda animæ, qua apud solum Deum perseverandum est. Mens enim, quæ est munda et ab omni vitio libera, est quodammodo apta ad potestatem Dei suscipiendam, cum divina in ea assurgat imago: Et quicumque habet hanc spem in Domino,

seipsum, inquit, mundum castumque facit, quatenus ille est castus. John 3:3 Ut ii autem accipiant Dei cognitionem, qui adhuc ducuntur ab affectibus, minime potest fieri: ergo nec ut finem assequantur, cum nullam habeant Dei cognitionem. Et eum quidem, qui hunc finem non assequitur, accusare videtur Dei ignoratio; ut Deus autem ignoretur, efficit vitæ institutio. Omnino enim fieri non potest, ut quis simul sit et scientia præditus, et blandiri corpori non erubescat. Neque enim potest unquam convenire, quod voluptas sit bonum, cum eo, quod bonum sit solum pulchrum et honestum: vel etiam cum eo, quod solus sit pulcher Dominus, et solus bonus Dens, et solus amabilis. In Christo autem circumcisi estis, circumcisione non manu facta, in expoliatione corporis carnis, in circumcisione Christi. Colossians 2:11 Si ergo cum Christo consurrexistis, quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite, non quæ sunt super terram. Mortui enim estis, et vita vestra absconsa est cum Christo in Deo; non autem ea, quam exercent, fornicatio. Mortificate ergo membra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, passionem, desiderium, propter quæ venit ira Dei. Deportant ergo ipsi quoque iram, indignationem, vitium, maledictum, turpem sermonem ex ore suo, exuentes veterem hominem cum concupiscentiis, et induentes novum, qui renovatur in agnitionem, ad imaginem ejus, qui creavit ipsum. Colossians 3:4, 10 Vitæ enim institutio aperte eos arguit, qui mandata novere: qualis enim sermo, tails est vita. Arbor autem cognoscitur ex fructibus, non ex floribus et foliis ac ramis. Cognitio ergo est ex fructu et vitæ institutione, non ex sermone et flore. Non enim nudum sermonera dicimus esse cognitionem, sed quamdam divinam scientiam, et lucem illam, quæ innata animæ ex præceptorum obedientia, omnia, quæ per generationem oriuntur, manifesta facit, et hominem instruit, ut seipsum cognoscat, et qua ratione compos fieri possit, edocet. Quod enim oculus est in corpore, hoc est in mente cognitio. Neque dicant libertatem, qua quis voluptati servit, sicut ii, qui bilem dicunt dulcem. Nos enim didicimus libertatem, qua Dominus noster nos liberat a voluptatibus, et cupiditatibus, et aliis perturbationibus solvens. Qui dicit: Novi Dominum, et mandata ejus non setvat, mendax est, et in eo veritas non est, 1 John 2:4 ait Joannes.

Caput VI.— Secundum Genus Hæreticorum Aggreditur, Illorum Scilicet Qui Ex Impia de Deo Omnium Conditore Sententia, Continentiam Exercent.

Adversus autem alterum genus hæreticorum, qui speciose per continentiam impie se gerunt, tum in creaturam, tum in sanctum Opificem, qui est solus Deus omnipotens; et dicunt non esse admittendum matrimonium et liberorum procreationem, nec in mundum esse induendos alios infelices futuros, nec suppeditandum morti nutrimentum, hæc sunt opponenda: primum quidem illud Joannis: Et nunc antichristi multifacti sunt, unde scimus quod novissima hora est. Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. 1 John 2:18-19 Deinde sunt etiam evertendi, et dissolvenda, quæ ab eis afferuntur, hoc modo: Salomæ interroganti, quousque vigebit mors, non quasi vita esset mala, et mala creatura, Dominus, Quoadusque, inquit, vos mulieres paritis, sed quasi naturalem docens consequentiam: ortum enim omnino sequitur interitus. Vult ergo lex quidem nos a deliciis omnique probro et dedecore educere. Et hic est ejus finis, ut nos ab injustitia ad justitiam deducamur, honesta eligendo matrimonia, et liberorum procreationem, bonamque vitæ institutionem. Dominus autem Non venit ad solvendam legem, sed ad implendam: Matthew 5:17 ad implendam autem, non ut cui aliquid deesset, sed quod legis prophetiæ per ejus adventum completæ

fuerint. Nam recta vitæ institutio, iis etiam, qui juste vixerunt ante legem, per Logon præ dicabatur. Vulgus ergo hominum, quod non novit continentiam, corpore vitam degit, sed non spiritu: sine spiritu autem corpus nihil aliud est quam terra et cinis. Iam adulterium iudicat Dominus ex cogitatione. Quid enim? Annon licet etiam continenter uti matrimonio, et non conari dissolvere, quod conjunxit Deus? Matthew 19:6; Mark 10:9 Talia enim docent conjugii divisores, propter quod nomen probris ac maledictis appetitur inter gentes. Sceleratum autem dicentes isti esse coitum, qui ipsi quoque suam essentiam ex coitu accepere, quomodo non fuerint scelerati? Eorum autem, qui sunt sanctificati, sanctum quoque, ut puto, semen est. Ac nobis quidera debet esse sanctificatus, non solum spiritus, sed et mores, et vita, et corpus. Nam quaham ratione dicit Paulus apostolus esse sanctificatam mulierem a viro, aut virum a muliere? 1 Corinthians 7:14 Quid est autem, quod Dominus quoque dixit iis, qui interrogabant de divortio: An liceat uxorem dimittere, cum Moyses id permiserit? Ad duritiam cordis vestri, inquit, Moyses hæc scripsit. Vos autem non legistis, quod protoplasto Deus dixit: 'Eritis duo in carne una? Quare qui dimittit uxorem, præterquam fornicationis causa, facit eam mœchari. Matthew 19:3; Mark 10:2 Sed post resurrectionem, inquit, nec uxorem ducunt, nec habent.' Etenim de ventre et cibis dictum est: Escæ ventri, et venter escis; Deus autem et illum et has destruet; 1 Corinthians 6:13 hos impetens, qui instar caprorum et hircorum sibi vivendum esse censerent, ne secure ac sine terrore comessent et coirent.

Si resurrectionem itaque receperint, ut ipsi dienut, et ideo matrimonium infirmant et abrogant; nec comedant, nec bibant: destrui enim ventrem et cibos, dicit Apostolus in resurrectione. Quomodo ergo esuriunt, et sitiunt, et camis patiuntur affectiones, et alia, quæ non patietur, qui per Christum accepit perfectam, quæ speratur, resurrectionem? Quin etiam ii, qui colunt idola, a cibus et venere abstinent. Non est autem, inquit, regnum Dei cibus est potus. Romans 14:17 Certe magis quoque curæ est, qui angelos colunt et dæmones, simul a vino et animatis et rebus abstinere venereis. Quemadmodum autem humilitas est mansuetudo, non autem afflictio corporis: ita etiam continentia est animæ virtus, quæ non est in manifesto, sed in occulto. Sunt autem etiam, qui matrimonium aperte dicunt fornicationem, et decernunt id traditum esse a diabolo. Dicunt autem gloriosi isti jactatores se imitari Dominum, qui neque uxorem duxit, neque in mundo aliquid possedit; se magis quam alii Evangelium intellexisse gloriantes. Eis autem dicit Scriptura: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. James 4:6; 1 Peter 5:5 Deinde nesciunt causam cur Dominas uxorem non duxerit. Primum quidem, propriam sponsam habuit Ecclesiam: deinde vero, nec homo erat communis, ut opus haberet etiam adjutore aliquo secundum carnem; neque erat ei necesse procreare filios, qui manet in æternum, et natus est solus Dei Filius. Hic ipse autem Dominus dicit: Quod Deus conjunxit, homo ne separet. Matthew 19:6; Mark 10:9 Et rursus: Sicut autem erat in diebus Nœ, erant nubentes, et nuptui dantes, ædificantes, et plantantes; et sicut erat in diebus Lot, ita erit adventus Filii hominis. Matthew 24:37; Luke 17:28 Et quod hoc non dicit ad genies, ostendit, cum subjungit: Num cum venerit Filius hominis, inveniet fidem in terra? Luke 18:8 Et rursus: Væ prægnantibus et lactantibus in illis diebus. Quanquam hæc quoque dicuntur allegorice. Propterea nec tempora præ finiit, quæ Pater posuit in sua potestate, Acts 1:7 ut permaneret mundus per generationes. Illud autem: Non omnes capiunt verbum hoc: sunt enim eunuchi, qui sic nati sunt; et sunt eunuchi, qui castrati sunt ab hominibus; et sunt eunuchi, qui seipsos castrarunt propier regnum cœlorum. Qui potest capere, capiat; Matthew 19:11-12 nesciunt quod, postquam de divortio esset locutus, cum quidam rogassent: Si sic sit causa uxoris, non expedit homini uxorem ducere; tunc dixit Dominus: Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Matthew 19:10-11 Hoc enim qui rogabant, volebant ex eo scire, an uxore damnata et ejecta propter fornicationem, concedar aliam ducere. Aiunt autem athletas quoque non paucos abstinere a venere, propier exercitationem corporis continentes: quemadmodum Crotoniatem Astylum, et Crisonem Himeræum. Quinetiam Amœbeus citharædus, cum recenter matrimonio junctus esset, a sponsa abstinuit: et Cyrenæus Aristoteles amantem Laidem solus despexit. Cum meretrici itaque jurasset, se eam esse in patriam abducturum, si sibi adversus decertantes advesarios in aliquibus opem tulisset, postquam id perfecisset, lepide a se dictum jusjurandum exsequens, cum curasset imaginem ejus quam simillimam depingi, eam Cyrenæ statuit, ut scribit Ister in libro *_De proprietate certaminum_*. Quare nec castitas est bonum, nisi fiat propter delectionem Dei. Jam de iis, qui matrimonium abhorrent, dicit beatus Paulus: In novissimis diebus deficient quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, prohibentium nubere, abstinere a cibus. Et rursus dicit: Nemo vos seducat in voluntaria humilitatis religione, et parcimonia corporis. Idem autem ilia quoque scribit: Alligatus es uxori? Ne quæras solutionem. Solutus es ab uxore? Ne quæras uxorem. 1 Corinthians 7:27 Et rursus: Unusquisque autem suam uxorem habeat, ne tenter vos Satanas. Quid vero? Non etiam justi veteres creaturam cum gratiarum actione participabant? Aliqui autem etiam liberos susceperunt, continenter versati in matrimonio. Et Eliæ quidem corvi alimentum afferebant, panes et carnes. Quinetiam Samuel propheta armum, quem ex iis, quæ comedisset, reliquerat, allatum,

dedit edenalum Sauli. Hi autem, qui se cos dicunt vitæ institutis excellere, cum illorum actionibus ne poterunt quidem conferri. Qui itaque non comedit, comedentem ne spernat. Qui autem comedit, eum qui non comedit non iudicet: Deus enim ipsum accepit. Romans 14:3 Quin etiam Dominus de seipso dicens: Venit, inquit, Joannes, nec comedens, nec bibens, et dicunt: dæmonium habet; venit Filius hominis comedarts et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax et vini potor, amicus publicanorum, et peccator. Matthew 11:18-19 An etiam reprobant apostolos? Petrus enim et Philippu filios procrearunt: Philippus autem filias quoque suas viris locavit. Et Paulus quidem certe non veretur in quadam epistola suam appellare conjugem, quam non circumferebat, quod non magno ei esset opus ministerio. Dicit itaque in quadam epistola: Non habemus potestatem sororem uxorem circumducendi, sicut et reliqui apostoli? 1 Corinthians 9:5 Sed hi quidem, ut erat consentaneum, ministerio, quod divelli non poterat, prædicationi scilicet, attendentes, non ut uxores, sed ut sorores circumducebant mulieres, quæ una ministraturæ essent apud mulieres quæ domos custodiebant: per quas etiam in gynæceum, absque ulla reprehensione malave suspicione, ingredi posset doctrina Domini. Scimus enim quæ cunque de feminis diaconis in altera ad Timotheum præstantissimus docet Paulus. Atqui hic ipse exclamavit: Non est regnum Dei esca et potus: neque vero abstinentia a vino et carnibus; sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto. Romans 14:17 Quis eorum, ovilla pelle indutus, zona pellicea accinctus, circuit ut Elias? Quis cilicium induit, cætera nudus, et discalceatus, ut Isaïas? Vel subligaculum tantum habet lineum, ut Jeremias? Joannis autem vitæ institutum gnosticum quis imitabitur? Sed sic quoque viventes, gratias Creatori agebant beati prophetic. Carpocratis autem justitia, et eorum, qui æque atque ipse impudicam prosequuntur communionem, hoc modo dissolvitur; simul enim ac dixerit: Te petenti des; subjungit: Et eum, qui velit mutuo accipere, ne averseris; Matthew 5:42 hanc docens communionem, non autem illam incestam et impudicam.

Quomodo autem fuerit is qui petit et accipit, et is qui mutuatur, si nullus sit qui habeat et det mutuo? Quid vero? Quando dicit Dominus: Esurivi, et me pavistis; siti, et potum mihi dedistis; hospes cram, et me collegistis; nudus, et me vestiistis; Matthew 25:35-36 deinde subjungit: Quatenus fecistis uni horum minimorum, mihi fecistis. Matthew 25:40 Nunquid easdem quoque tulit leges in Veteri Testamento? Qui dat mendico, fœneratur Deo. Proverbs 19:17 Et: Ne abstineris a benefaciendo egeno, Proverbs 3:27 inquit. Et rursus: Eleemosynæ et fides ne te deficiant, Proverbs 3:3 inquit. Paupertas autem virum humiliat, ditant autem manus virorum. Proverbs 10:4 Subjungit autem: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, fit acceptus. Et: Pretium redemptionis anima, propriæ judicantur divitiæ. Proverbs 13:8 Annon aperte indicat, quod sicut mundus componitur ex contrariis, nempe ex calido et frigido, humido et sicco, ita etiam ex iis qui dant, et ex iis qui accipiunt? Et rursus cum dixit: Si vis perfectus esse, vende quæ habes, et da pauperibus, refellit eum qui gloriabatur quod omnia a juventute præcepta servaverat; non enim impleverat illud: Diliges proximum tuum sicut teipsum: tunc autem cum a Domino perficeretur, docebatur communicare et impertiri per charitatem. Honestè ergo non prohibuit esse divitem, sed esse divitem injuste et inextinguibile. Possessio (enim,) quæ cum iniquitate acceleratur, minor redditur. Proverbs 13:11 Sunt (enim,) qui seminantes multiplicant, et qui colligentes minus habent. Proverbs 11:23 De quibus scripture est: Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. Qui enim seminal et plura colligit, is est, qui per terrenam et temporalem communicationem ac distributionem, cœlestia acquirit et æterna. Est autem alius, qui nemini impertit, let incassum thesauros in terra colligit, ubi ærugo et tinea destruunt. Matthew 6:19 De quo scriptum est: Qui colligit

mercedes, colligit in saccum perforatum. Haggai 1:6 Hujus agrum Dominus in Evangelio dicet fuisse fertilem: Luke 12:16-20 deinde cum vellet fructus reponere, et esset majora horrea ædificaturus, sibi dixisse per prosopopœiam: Habes bona multa reposita tibi in multos annos, ede, bibe, lætare: Stulte ergo, inquit, hac nocte animam tuam ate repetunt; quæ ergo parasti, cujus erunt?

Caput VII.— Qua in Re Christianorum Continentia Eam Quam Sibi Vindicant Philosophi Antecellat.

Humana ergo continentia, ea, inquam, quæ est ex sententia philosophorum Græcorum, profitetur pugnare cum cupiditate, et in factis ei non inservire; quæ est autem ex nostra sententia continentia, non concupiscere; non ut quis concupiscens se fortiter gerat, sed ut etiam a concupiscendo se contineat. Non potest autem ea aliter comparari continentia, nisi gratia Dei. Et ideo dixit: Petite, et dabitur vobis. Matthew 7:7 Hanc gratiam Moyses quoque accepit, qui indigo corpore erat indutus, ut quadraginta diebus neque esuriret, neque sitiret. Quemadmodum autem melius est sanum esse, quam ægrotantem disserere de sanitate: ita lucem esse, quam loqui de luce; et quæ est ex veritate continentia, ea quæ docetur a philosophis. Non enim ubi est lux, illic tenebræ: ubi autem sola insidet cupiditas, etiamsi quiescat a corporea operatione, at memoria cum eo, quod non est præsens, congreditur. Generatim autem nobis procedat oratio de matrimonio, nutrimento, et aliis, ut nihil faciamus ex cupiditate, velimus autem ea sola, quæ sunt necessaria. Non sumus enim filii cupiditatis, sed voluntatis; et eum, qui uxorem duxit propter liberorum procreationem, exercere oportet continentiam, ut ne suam quidem concupiscat uxorem, quam debet diligere, honesta et moderata voluntate operam dans liberis. Non enim carnis curam gerere ad concupiscentias didicimus; honeste autem tanquam in die, Christo, et Dominica lucida vitæ institutione, ambulantes, non in comessionibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudiciis, non in litibus et contentionibus. Verumenimvero non oportet considerare continentiam in uno solum genere, nempe in rebus venereis, sed etiam in quibuscunque aliis, qua: luxuriosa concupiscit anima, non contenta necessariis, sed sollicita de deliciis. Continentia est pecuniam despiciere; voluptatem, possessionem, spectaculum magno et excelso animo contemnere; os continere, ratione qua: sunt mala vincere. Jam vero angeli quoque quidam, cum fuissent incontinentes, victi cupiditate, huc e cælo deciderunt. Valentinus autem in Epistola ad Agathopodem: Cum omnia, inquit, sustinuisset, erat continens, divinitatem sibi comparavit Jesus; edebat et bibebat peculiari modo, non reddens cibos; tanta ei inerat vis continentiae, ut etiam nutrimentum in eo non interierit, quoniam ipse non habuit interitum. Nos ergo propter dilectionem in Dominum, et propter ipsum honestum, amplectimur continentiam, templum Spiritus sanctificantes. Honestum enim est, propter regnum cælorum seipsum castrare Matthew 19:12 ab omni cupiditate, et emundare conscientiam a mortuis operibus, ad serviendum Deo viventi. Hebrews 9:14 Qui autem propier odium adversus carnem susceptum a conjugali conjunctione, et eorum qui conveniunt ciborum participatione, liberari desiderant, indocti sunt et impii, et absque ratione continentes, sicut aliæ genres plurimæ. Brachmanes quidem certe neque animatum comedunt, neque vinum bibunt; sed aliqui quidera ex iis quotidie sicut nos cibum capiunt; nonnulli autem ex iis tertio quoque die, ut ait Alexander Polyhistor in _Indicis_, mortem autem contemnunt, et vivere nihili faciunt; credunt enim esse regenerationem: aliqui autem colunt Herculem et Pana. Qui autem ex Indis vocantur ~~Epheci~~ ^{Epheci}, ~~venerandi~~ ^{venerandi}, nudi totam vitam transigunt: ii veritatem exercent, et futura prædicunt, et colunt quamdam pyramidera, sub qua existimant alicujus dei ossa reposita. Neque vero Gymnosophistæ, nec qui dicuntur ~~Epheci~~ ^{Epheci}, ~~mulieribus~~ ^{mulieribus}, hoc enim præter naturam et iniquum esse existimant; qua de causa seipsos castos conservant. Virgines autem sunt etiam mulieres, qua: dicuntur ~~Epheci~~ ^{Epheci} ^{1/2} ~~W~~ ^W, est, ~~venerandæ~~ ^{venerandæ}. Videntur autem observare cælestia, et per eorum significationem quædam futura prædicere.

Caput VIII.— Loca S. Scripturæ Ab Hæreticis in Vituperium Matrimonii Adducta Explicat; Et Primo Verba Apostoli Romans 6:14, Ab Hæreticorum Perversa Interpretatione Vindicat.

Quoniam autem qui introducunt indifferentiam, paucas quasdam Scripturas detorquentes, titillanti suæ voluptati eas suffragari existimant; rum præcipue illam quoque: Peccatum enim vestri non dominabitur; non estis enim sub lege, sed sub gratia; Romans 6:14 et aliquas alias hujusmodi, quarum posthæc non est rationi consentaneum ut faciam mentionem (non enim nayera instruo piraticam), age paucis eorum argumentum perfringamus. Ipse enim egregius Apostolus in verbis, quæ prædictæ dictioni subjungit, intentati criminis afferet solutionem: Quid ergo? Peccabimus, quiâ non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. Romans 6:15 Adeo divine et prophetice e vestigio dissolvit artem voluptatis sophisticam. Non intelligunt ergo, ut videtur, quod omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque per corpus ea quæ fecit, sire bonum, sive malum: 2 Corinthians 5:10 ut quæ per corpus fecit aliquis, recipiat. Quare si quis est in Christo, nova creatura est, nec amplius peccatis dedita: Vetera præterierunt, vitam antiquam exuimus: Ecce enim nova facta sunt, 2 Corinthians 5:16-17 castitas ex fornicatione, et continentia ex incontinentia, justitia ex injustitia. Quæ est enim participatio justitiæ et injustitiæ? Aut quæ luci cum tenebris societas? Quæ est autem conventio Christo cum Belial? Quæ pars est fidei cum infidei? Quæ est autem consensio templo Dei cum idolis? Has ergo habentes promissiones, mundemus nos ipsos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctitatem in timore Dei. 2 Corinthians 7:1

Caput IX.— Dictum Christi ad Salomen Exponit, Quod Tanquam in Vituperium Nuptiarum Prolatum Hæretici Allegabant.

Qui autem Dei creaturæ resistunt per speciosam illam continentiam, illa quoque dicunt, quæ ad Salomen dicta sunt, quorum prius meminimus: habentur autem, ut existimo, in Evangelio secundum Ægyptios. Aiunt enim ipsum dixisse Servatorem: Veni ad dissolvendum opera feminæ; feminæ quidem, cupiditatis; opera autem generationem et interitum. Quid ergo dixerint? Desiithæc administratio? Non dixerint: manet enim mundus in eadem ceconomia. Sed non falsum dixit Dominus; revera enim opera dissolvit cupiditatis, avaritiam, contentionem, gloriæ cupiditatem, mulierum insanum amorem, pædicatum, ingluviem, luxum et profusionem, et quæ sunt his similia. Horum autem ortus, est animæ interitus: siquidem delictis mortui efficimur. Ephesians 2:5 Ea vero femina est intemperantia. Ortum autem et interitum creaturarum propter ipsorum naturas fieri necesse est, usque ad perfectam distinctionem et restitutionem electionis, per quam, quæ etiam sunt mundo permistæ et confusæ substantiæ, proprietati suæ restituuntur. Unde merito cum de consummatione Logos locutus fuerat, ait Salome: Quousque morientur homines? Hominem autem vocat Scriptura dupliciter: et eum, qui apparet, et animam; et eum rursus, qui servatur, et eum qui non. Mors autem animæ dicitur peccatum. Quare caute et considerate respondet Dominus: Quoadusque pepererint mulieres, hoc est quandiu operabuntur cupiditates. Et ideo quemadmodum per unum hominem peccatum ingressum est in mundum, per peccatum quoque mors ad omnes homines pervasit, quatenus omnes peccaverunt; et regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, Romans 5:12-14 inquit Apostolus: naturali autem divinæ ceconomiae necessitate mors sequitur generationem: et corporis et animæ conjunctionem consequitur eorum dissolutio. Si est autem propter doc-

trinam et agnitionem generatio, restitutionis causa erit dissolutio. Quomodo autem existimatur mulier causa morris, propterea quod pariat: ita etiam dicetur dux vitæ propter eandem causam. Proinde quæ prior inchoavit transgressionem, *_Vita_* est appellata, Genesis 3:20 propter causam successionis: et eorum, qui generantur, et qui peccant, tam justorum quam injustorum, mater est, unoquoque nostrum, seipsum justificante, vel contra inobedientem constituente. Unde non ego quidem arbitror Apostolum abhorre vitam, quæ est in carne, cum dicit: Sed in omni fiducia, ut semper, nunc quoque Christus magnificabitur in corpore meo, sire per vitam, sire per mortera. Mihi enim vivere Christus et mori lucrum. Si autem vivere in carne, et hoc quoque mihi fructus operis, quid eligam nescio, et coarctor ex duobus, cupiens resolvî, et esse cum Christo: multo enim melius: manere autem in carne, est magis necessarium propter vos. Philippians 1:20-24 Per hæc enim, ut puto, aperte ostendit, exitus quidem e corpore perfectionem, esse in Dei dilectionem: ejus autem præ sentiæ in carne, ex grato animo profectam tolerantiam, propter eos, qui salute indigent. Quid vero? Non etiam ea, quæ deinceps sequuntur, ex ilis, quæ dicta sunt ad Salomen, subjungunt ii, qui quidvis potius quam quæ est ex veritate, evangelicam regulam sunt secuti? Cum ea enim dixisset: Recte ergo feci, quæ non peperî: scilicet, quod generatio non esset ut oportet assumpta; excipit Dominus, dicens: Omni herba vescere, ea autem, quæ habet amaritudinem, ne yescaris. Per hæc enim significat, esse in nostra potestate, et non esse necessarium ex prohibitione præcepti, vel continentiam, vel etiam matrimonium; et quod matrimonium creationi aliquid affert auxilii, præterea explicans. Ne quis ergo eum deliquisse existimet, qui secundum Logon matrimonium inierit, nisi existimet amaram esse filiorum educationem: contra tamen, permultis videtur esse molestissimum liberis carere. Neque amara cuiquam videatur liberorum procreatio, eo quod negotiis implicatos a divinis abstrahat. Est enim, qui vitam solitariam facile ferre non valens, expetit matrimonium: quandoquidem res grata, qua quis temperanter fruitur, et innoxia: et unusquisque nostrum eatenus sui dominus est, ut eligat, an velit liberos procreate. Intelligo autem, quod aliqui quidem, qui prætextu matrimonii difficultatum ab eo abstinerunt, non convenienter sanctæ cognitioni ad inhumanitatem et odium hominum defluerunt; et petit apud ipsos charitas; alii autem matrimonio ligati, et luxui ac voluptatibus dediti, lege quodammodo eos comitante, fuerunt, ut ait Propheta, assimilati jumentis.

Caput X.— Verba Christi Matt. xviii. 20, Mystice Exponit.

Quinam sunt autem illi duo et tres, qui congregantur in nomine Domini, in quorum medio est Dominus? Matthew 18:20 annon virum et mulierem et filium tres dicit, quoniam mulier cum viro per Deum conjungitur? Quod si accinctus quis esse velit et expeditus, non volens procreate liberos, propter eam, quæ est in procreandis liberis, molestiam et occupationem, maneat, inquit Apostolus, absque uxore ut ego. 1 Corinthians 7:7 Quia vero effatum Domini exponunt, ac si dixisset, cum pluribus quidera esse Creatorem ac præ sidem generationis Deum; cum uno autem, nempe electo, Servatorem, qui alterius, boni scilicet, Dei Filius sit. Hoc autem non ira habet: sed est quidem etiam cum iis, qui honeste ac moderate in matrimonio versati sunt, et liberos susceperunt, Deus per Filium: est autem etiam cum eo, qui secundum Logon, seu rationem, fuit continens, idem Dens. Fuerint autem aliter quoque tres quidera, ira, cupiditas, et ratio: caro antea at anima et spiritus, alia ratione. Forte antea et vocationem et electionem secundam, et tertium genus, quod in primo honore collocatur, innuit trias prius dicta: cum quibus est, quæ omnia considerat, Dei potestas, absque divisione cadens in divisionem. Qui ergo animæ naturalibus, ita ut oportet, utitur operationibus, desiderat quidem ea, quæ sunt convenientia, odio autem habet ea, quæ lædunt, sicut jubent mandata: Benedices enim, inquit, benedicienti, et maledices maledicienti. Quando autem his, ira scilicet et cupiditate, superior factus, et creaturæ amore vere affectus propter eum, qui est Deus et effector omnium, gnostice vitam instituerit, et Salvatori similis evadens, facilem temperantiæ habitum acquisiverit, et cognitionem, fidem, ac dilectionem conjunxerit, simplici hac in parte iudicio utens, et vere spiritalis factus, nec earum quæ ex ira et cupiditate procedunt, cogitationum omnino capax, ad Domini imaginem ab ipso artifice efficitur homo perfectus, is sane dignus jam est, qui frater a Domino nominetur, is simul est amicus et filius. Sic ergo duo et tres in eodem congregantur, nempe in homine gnosrico. Poterit etiam multorum quoque concordia ex tribus aestimata, cum quibus est Dominus, significare unam Ecclesiam, unum hominem, genus unum. Annon cum uno quidem Judæo erat Dominus, cum legera tulit: at prophetans, et Jeremiam mittens Babylonem, quinetiam eos qui erant ex gentibus vocans per prophetiam, congregavit duos populos: tertius autem est unus, qui ex duobus creatur in riorum hominem, quo inambulat et inhabitat in ipsa Ecclesia? Et lex simul et prophetæ, una cum Evangelio, in nomine Christi congregantur in unam cognitionem. Qui ergo propter odium uxorem non ducunt, vel propter concupiscentiam carne indifferenter abutuntur, non sunt in numero illorum qui servantur, cum quibus est Dominus.

Caput XI.— Legis Et Christi Mandatum de Non Concupiscendo Exponit.

His sic ostensis, age Scripturas, quæ adversantur sophistis hæreticis, jam adducamus, et regulam continentiae secundum logon seu rationem observandam declaremus. Qui vero intelligit, quæ Scriptura cuique hæresi contraria sit, cum tempestive adhibendo refutabit eos, qui dogmata mandatis contraria fingunt. Atque ut ab alto rem repetamus, lex quidem, sicut prius diximus, illud, Non concupisces uxorem proximi tui, Exodus 20:17 prius exclamavit ante conjunctam Domini in Novo Testamento vocem, quæ dicit ex sua ipsius persona: Audivistis legem præcipientem: Non mœchaberis. Ego autem dico: Non concupisces. Matthew 5:27-28 Quod enim vellet lex viros uti moderate uxoribus, et propter solam liberorum susceptionem, ex eo clarum est, quod prohibet quidem eum, qui non habet uxorem, statim cum captiva habere consuetudinem. Quod si semel desideraverit, ei, cum tonsa fuerit capillos, permittere ut luceat triginta diebus. Si autem ne sic quidem emarcescat cupiditas, tunc liberis operam dare, cum quæ dominatur impulsio, probata sit præ finito tempore consentanea rationi appetitio.

Unde nullum ex veteribus ex Scripturn ostenderis, qui cum prægnante rem habuerit: sed postquam gestavit uterum, et postquam editum fetum a lacte depulit, rursus a viris cognitas fuisse uxores. Jam hunc scopum et institutum invenies servantera Moysis patrem, cum triennium post Aaronem editum intermisisset, genuisse Moysem. Et rursus Levitica tribus, servans hanc naturæ legem a Deo traditam, aliis numero minor ingressa est in terram promissam. Non enim facile multiplicatur genus, cum viii quidera seminant, legitimo juncti matrimonio; exspectant autem non solum uteri gestationem, sed etiam a lacte depulsionem. Unde merito Moyses, quoque Judæos paulatim proveheris ad continentiam, cum tribus diebus Exodus 19:20 deinceps consequentibus a venerea voluptate abstinuissent, jussit audire verba Dei. Nos ergo Dei templa sumus, sicut dixit propheta: Inhabitabo in eis, et inambulabo, et ero eorum Deus, et ipsi erunt meus populus, si ex præceptis vitam instituamus, sive singuli nostrum, sire tota simul Ecclesia. Quare egredimini e medio ipsorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tangatis; et ego vos suscipiam, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias, dicit Dominus omnipotens. Non ab iis, qui uxores duxerunt, ut aiunt, sed a gentibus, quæ adhuc vivebant in fornicatione, præterea autem a prius quoque dictis hæresibus, ut immundis et impiis, prophetice nos jubet separari. Unde etiam Paulus quoque verba dirigens ad eos, qui ierant iis, qui dicti sunt, similes: Has ergo promissiones habete, inquit, dilecti: mundemus corda nostra ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctitatem in timore Dei. 2 Corinthians 7:1 Zelo enim vos zelo Dei; despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. 2 Corinthians 11:2 Et Ecclesia quidem alii non jungitur matrimonio, cum sponsum hubeat: sed unusquisque nostrum habet potestatem ducendi, quamcunque velit, legitimam uxorem, in primis, inquam, nuptiis. Vereor autem, ne sicut serpens seduxit Evam in astutia, corrumpantur sensus vestri a simplicitate, quæ in Christo est, 2 Corinthians 11:3 pie admodum et doctoris instar dixit Apostolus. Quocirca admirabilis quoque Petrus: Charissimi, inquit, obsecro vos tanquam advernas et peregrinos, abstinete vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam: quoniam sic est voluntas Dei, ut bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam; quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed ut servi Dei. Similiter etiam scribit Paulus in Epistola ad Romanos: Quimortui sumus peccato, quomodo adhuc riverunt in ipso? Quoniam veinus homo nosier simul est crucifixus, ut destruat corpus peccati, usque ad illud: Neque exhibete membra vestra, arma injustitiæ peccato. Romans 6:13 Atque adeo cum in hunc locum devenerim, videor mihi non esse prætermisurus, quirt notem, quod eundem Deum per legem et prophetas et Evangelium prædicet Apostolus. Illud enim: Non concupisces, quod scriptum est in Evangelio, legi attribuit in Epistola ad Romanos, sciens esse unum eum, qui prædicavit per legem et prophetas, Patrem, et qui per ipsum est annuntiatus. Dicit enim: Quid dicemus? Lex estne peccatum? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem. Concupiscentiam enim non cognovissem, nisi lex diceret: Non concupisces. Romans 7:7 Quod si ii, qui sunt diversæ sententiæ, repugnantes, existiment Paulum verba sua dirigentem adversus Creatorem, dixisse ea, quæ deinceps sequuntur: Novi enim, quod non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum; Romans 7:18 legant æ, quæ prius dicta sunt; et ea, quæ consequuntur. Prius enim dixit: Sed inhabitat in me peccatum; propter quod consentaneum erat dicere illud: Non habitat in carne mea bonum. Romans 7:17 Consequenter subjunxit: Si autem quod nolo, hoc ego facio, non utique ego id operor, sed quod inhabitat in me peccatum: quod repugnans, inquit, legi Dei et mentis meæ, captivat me in lege peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et rursus (nunquam

enim quovis modo juvando defatigatur) non veretur veluti concludere: Lex enim spiritus liberavit me a lege peccati et mortis: quoniam per Filium Deus condemnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleatur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Præterhæc adhuc declarans ea, quæ prius dicta sunt, exclamat: Corpus quidem mortuo propter peccatum: significans id non esse templum, sed sepulchrum animæ. Quando enim sanctificatum fuerit Deo, Spiritus ejus, infert, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis: qui vivificabit etiam mortalia vestra corpora, per ejus Spiritum, qui habitat in vobis. Romans 8:10-11 Rursus itaque voluptuosos increpans, illa adjicit: Prudentia enim carnis, mors; quoniam qui ex carne vivunt, ea, quæ sunt carnis, cogitant; et prudentia carnis est cum Deo gerere inimicitias; legi enim Dei non subicitur. Qui autem sunt in carne, non ut quidam decemunt, Deo placere non possunt, sed ut prius diximus. Deinde ut eos distinguat, dicit Ecclesiæ: Vos autem non estis in carne sed in spiritu, si quidem spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, is non est ejus. Si autem Christus in vobis, corpus quidem est mortuum per peccatum, spiritus autem vivus per justitiam. Debitores itaque sumus, fratres, non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vivitis, estis morituri: si vero spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Et adversus nobilitatem et adversus libertatem, quæ execrabilius ab iis, qui sunt diversæ sententiæ, introducitur, qui de libidine gloriantur, subjungit dicens: Non enim accepistis spiritum servitutis rursus in timorem, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater; hoc est, ad hoc accepimus, ut cognoscamus eum, quem oramus, qui est vere Pater, qui rerum omnium solus est Pater, qui ad salutem erudit et castigat at pater, et timorem minatur.

Caput XII.— Verba Apostoli 1 Corinthians 7:5, 39-40, Aliaque S. Scripturæ Loca Eodem Spectantia Explicat.

Quod autem ex consensu ad tempus orationi vacat conjugium, doctrina est continentiae. Adjecit enim illud quidem, ex consensu, ne quis dissolveret matrimonium; ad tempus autem, 1 Corinthians 7:5 ne, dum ex necessitate exercet continentiam is, qui uxorem duxerit, labatur in peccatum, et dum suo conjugio parcat, alienum concupiscat. Qua ratione eum, qui se indecore getere existimat, quod virginem alat, recte cam dicit esse nuptum damrum. Verum unusquisque, tam is qui castitatem, delegit, quam is qui propter liberorum procreationem seipsum conjunxit matrimonio, in suo proposito firmiter debet perseverare, nec in deterius deflectere. Si enim vitae suae instintum augere ac intendere porefit, majorem sibi apud Deum acquirit dignitatem, propter puram et ex ratione profectam continentiam. Si autem eam, quam elegit, regulam superaverit, in majorem deinde ad spem gloriam recidet. Habet enim sicut castitas, ira etiam matrimonium propria munera et ministeria, quae ad Dominum pertinent, filiorum, inquam, curam gerere et uxoris. Quod enim honeste causatur is, qui est in matrimonio perfectus, est conjugii necessitudo, ut qui omnium curam ac providentiam in domo communi ostenderit. Ac proinde episcopos, inquit, oportet constitui, qui ex domo propria toti quoque Ecclesiae prae esse sint meditati. Unusquisque ergo, in quo vocatus est 1 Corinthians 7:24 opere ministerium peragat, ut liber in Christo fiat, et debitam ministerio suo mercedem accipiat. Et rursus de lege disserens, utens allegoria: Nam quae sub viro est mulier, inquit, viventi viro alligata est lege, Romans 8:2 et quae sequuntur. Et rursus: Mulletest alligata, quandiu vivit vir ejus; sin autem mortuus fuerit, libera est ut nubat, modo in Domino. Beata est autem si sic permanserit, mea quidem sententia. 1 Corinthians 7:39-40 Sed in priore quidem particula, mortificati estis, inquit, legi, non matrimonio, ut efficiamini vos alteri, qui excitatus est ex mortuis, Romans 7:4 sponsa et Ecclesia; quam castam esse oportet, et ab iis quae strut intus, cogitationibus, quae sunt contrariae veritati; et ab iis, qui tentant extrinsecus, hoc est ab iis, qui sectantur haereses, et persuadent vobis fornicari ab uno viro, nempe omnipotenti Deo: Ne sicut setpens decepit Evam, 2 Corinthians 11:3 quae vita dicitur, nos quoque inducti callidis haeresium illecebris, transgrediamur mandata. Secunda autem particula statuit monogamiam: non enim, ut quidam existimarunt, mulieris cum viro alligationem, carnis cum corruptela connexionem, significari putandum est; impiorum enim hominum, qui matrimonii inventionem diabolo aperte tribuunt, opinionera reprehendit, unde in periculum venit legislator ne incessatur maledictis. Tatianum arbitror Syrum talia audere dogmata tradere. His verbis quidem certe scribit in libro *_De perfectione secundum Servatorem:_* Consensum quidem conjungit orationi: communio autem corruptelae, interitus solvit interpellationem. Admodum certe circumspecte arcet per concessionem. Nam cum rursus permisit simul convernire propter Satanam et intemperantiam, 1 Corinthians 7:5 pronuntiavit eum, qui est obtemperaturus, servitutum duobus dominis: Matthew 6:24 per consensu quidem, Deo; per dissensionem autem, intemperantiae et fornicationi et diabolo. Haec autem dicit, Apostolum exponens. Sophistice autem eludit veritatem, per verum, falsum confirmans: intemperantiam enim et fornicationem, diabolica vitia et affectiones nos quoque confitemur; intercedit autem moderati matrimonii consensio, quae tum ad precationem continenter deducit, tum ad procreandos liberos cum honestate conciliat. Cognitio quidem certe a Scriptura dictum est tempus liberorum procreationis, cum dixit: Cognovit autem Adam Evam uxorem suam; et concepit, et peperit filium, et nominavit nomen ejus Seth: Suscitavit enim mihi Deus aliud semen pro Abel. Genesis 4:25 Vides, quemnam maledictis incessant, qui honestam ac moderatam incessunt seminationem, et diabolo attribuunt generationem. Non enim simpliciter Deum dixit, qui articuli praemissione, nempe *Adyân*, significavit eum, qui est omnipotens. Quod ab Apostolo autem subjungi-

tur: Etrursus simul convenite propter Satanam, 1 Corinthians 7:5 in eum finera dicitur, ut occasionem tollat ad alias declinandi cupiditates. Non enim penitus repellit naturæ appetitiones, qui fit ad tempus, consensus: per quem rursus inducit Apostolus conjugationera matrimonii, non ad intemperantiam et fornicationem et opus diaboli, sed ne subjugetur intemperantiæ, fornicationi, et diabolo. Distinguit autem veterem quoque hominem et novum Tatianus, sed non ut dicimus, Veterem quidem virum, legem; novum autem, Evangelium. Assentimur ei nos quoque, sed non eo modo, quo vult ille, dissolvens legem ut alterius Dei: sed idem vir et Dominus, dum vetera renovat, non amplius concedit polygamiam (nam hanc quidem expetebat Deus, quando oportebat homines augeri et multiplicari), sed monogamiam introducit prompter liberorum procreationem et domus curam, ad quam data est mulier adjutrix: et si cui Apostolus propter intemperantiam et unctionem, veniam secundi concedit matrimonii; nam hic quoque non peccat quidem ex Testamento (non est enim a lege prohibitus), non implet autem summam illam vitæ perfectionem, quæ agitur ex Evangelio. Gloriam autem sibi acquirit cœlestem, qui apud se manserit, eam, quæ est morte dissoluta, impollutam servans conjunctionem, et grato ac lubente animo paret œconomiae, per quam effectum est, ut divelli non possit a Domini ministerio. Sed nec eum, qui ex conjugali surgit cubili, similiter ut olim, tingi nunc quoque jubet divina per Dominum providentia: non enim necessario a liberorum abducit procreatione, qui credentes per unum baptismum ad consuetudinem omni ex parte perfectam abluit, Dominus, qui etiam multa Moysis baptismata per unum comprehendit baptismum. Proinde lex, ut per carnalem generationem nostram præ diceret regenerationera, genitali seminis facultati baptismum olim adhibuit, non vero quod ab hominis generatione abhorreret. Quod enim apparet homo generatus, hoc valet seminis dejectio. Non sunt ergo multi coitus genitales, sed matricis susceptio fatetur generationem, cum in naturæ officina semen formatur in fetum. Quomodo autem vetus quidera est solum matrimonium et legis inventum, alienum autem est, quod est ex Domino, matrimonium, cum idem Deus servetur a nobis? Non enim quod Deus conjunxit, homo jure dissolverit; Matthew 19:6 multo autem magis quæ jussit Pater, servabit quoque Filius. Si autem idem simul est et legislator et evangelista, nunquam ipse secum pugnat. Vivit enim lex, cum sit spiritalis, et gnostice intelligatur: nos autem mortui sumus legi per corpus Christi, ut gigneremur alteri, qui resurrexit ex mortuis, qui prædictus fuit a lege, ut Deo fructificaremus. Romans 7:4 Quare lex quidera est sancta, et mandatum sanctum, et iustum, et bonum. Romans 7:12 Mortui ergo sumus legi, hoc est, peccato, quod a lege significatur, quod ostendit, non autem generat lex, per jussionem eorum quæ sunt facienda, et prohibitionera eorum quæ non facienda; reprehendens subjectum peccatum, ut appareat peccatum. Si autem peccatum est matrimonium, quod secundum legera initur, nescio quomodo quis dicet se Deum nosse, dicens Dei jussum esse peccatum. Quod si lex saneta est, sanctum est matrimonium. Mysteriorum ergo hoc ad Christum et Ecclesiam ducit Apostolus: quemadmodum quod ex carne generatur, caro est; ita quod ex spiritu, spiritus, John 3:6 non solum in pariendo, sed etiam in discendo. Jam sancti sunt filii, 1 Corinthians 7:14 Deo gratæ oblectationes verborum Dominicorum, quæ desponderunt animam. Sunt ergo separata fornicatio et matrimonium, quoniam a Deo longe abest diabolus. Et vos ergo mortui estis legi per corpus Christi, ut vos gigneremini alteri, qui surrexit a mortuis. Romans 7:4 Simul autem proxime exauditur, si fueritis obedientes quamdoquidem etiam ex veritate legis eidem Domino obedimus, qui præcipit eminus. Nunquid autem de ejusmodi hominibus merito aperte dicit Spiritus, quod in posterioribus temporibus deficient quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi falsiloquorum, cauteriatam habentium conscientiam, et

prohibentium nubere, abstinere a cibis quos Deus creavit ad participationem cum gratiarum actione fidelibus, et qui agnoverunt veritatem, quod omnis creatura Dei bona est, et nihil est rejiciendum quod sumitur cum gratiarum actione. Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem? Omnino igitur non est prohibendum jungi matrimonio, neque carnibus vesci, aut vinum bibere. Scriptum est enim: Bonum est carnero non coinedere, nec vinum bibere, si quis comedat per offendiculum. Romans 14:21 Et: Bonum est manere sicut ego. 1 Corinthians 7:8 Sed et qui utitur, cum gratiarum actione, Romans 14:19 et qui rursus non utitur, ipse quoque cum gratiarum actione, et cum moderata ac temperanti vivat perceptione, logo seu rationi convenienter. Et, ut in summa dicam, omnes Apostoli epistolæ, quæ moderationem docent et continentiam, cum et de matrimonio, et de liberorum procreatione, et de domus administratione innumerabilia præcepta contineant, nusquam honestum moderatumque matrimonium prohibuerunt aut abrogarunt: sed legis cum Evangelio servantes convenientiam, utrumque admittunt: et eum, qui deo agendo gratias, moderate utitur matrimonio; et eum, qui, ut vult Dominus, vivit in castitate, quemadmodum vocatus est unusquisque inoffense et perfecte eligens. Et erat tetra Jacob laudam supra omnem terram, inquit propheta, ipse vas spiritus gloria afficiens. Insectatur autem aliquis generationera, in earn dicens interitum cadere, eamque perire: et detorquet aliquis ad filiorum procreationem illud dictum Servatoris: Non oportere in terra thesauros recondere, ubi tinea et ærugo demolitur; Matthew 6:19 nec erubescit his addere ea, quæ dicit propheta: Omnes vos sicut vestimentum veterascetis, et tinea vos exedet. Isaiah 50:9 Sed neque nos contradicimus Scripturæ, neque in nostra corpora cadere interitum, eaque esse fluxa, negamus. Fortasse autem iis, quos ibi alloquitur propheta, ut peccatoribus, prædicat interitum. Servator autem de liberorum procreatione nil dixit, sed ad impertiendum ac communicandum cos hortatur, qui solum opibus abundare, egentibus autem nolebant opem ferre. Quamobrem dicit: Operamini non cibum, qui petit; sed eum, qui manet in vitam æternam. John 6:27 Similiter autem afferunt etiam illud dictum de resurrectione mortuorum: Fili illius sæculi nec nubunt, nec nubuntur. Luke 20:35 Sed hanc interrogationera et cos qui interrogant, si quis consideraverit, inveniet Dominum non reprobare matrimonium, sed remedium afferre expectationi carnalis cupiditatis in resurrectione. Illud autem, filiis hujus sæculi, Luke 20:34 non dixit ad distinctionera alicujus alius sacculi, sed perinde ac si diceret: Qui in hoc nati sunt sæculo, cum per generationera sint filii, et gignunt et gignuntur; quoniam non absque generatione hanc quis vitam prætergreditur: sed hæc generario, quæ similem suscipit interitum, non amplius competit ei qui ab hac vita est separatus. Unus est ergo Pater noster, qui est in cœlis: Matthew 23:9 sed is ipse quoque Pater est omnium per creationera. Ne vocaveritis ergo, inquit, vobis patrein super terrain. Matthew 23:9 Quasi diceret: Ne existimetis eum, qui carnali vos sevit satu, auctorem et causam vestræ essential, sed adjuvantem causam generationis, vel ministrum potius. Sic ergo nos rursus conversos vult effici ut pueros, eum, qui vere Pater est, agnoscentes, regeneratos per aquam, cum hæc sit alia satio in creatione. At, inquit, Qui est cælebs, curat quæ sunt Domini; qui autem duxit uxorem, quomodo placebit uxori. Quid vero? annon licet etiam eis, qui secundum Deum placent uxori, Deo gratias agere? Annon permittitur etiam ei, qui uxorem duxit, una cum conjugio etiam esse sollicitum de iis quæ sunt Domini? Sed quemadmodum quæ non nupsit, sollicita est de iis, quæ sunt Domini, ut sit sancta corpore et spiritu: ita etiam quæ nupsit, et de iis, quæ sunt mariti, et de iis, quæ sunt Domini, est in Domino sollicita, ut sit sancta et corpore et spiritu. Ambæ enim sanctæ in Domino: hæc quidem ut uxor, illa vero ut virgo. Ad eos autem pudore afficiendos et reprimendos, qui sunt proclives ad secundas nuptias, apte Apostolus alto quodam tono eloquitur; inquit enim: Ecce,

omne peccatum est extra corpus; qui autem fornicatur, in proprium corpus peccat. 1 Corinthians 6:18 Si quis autem matrimonium audet dicere fornicationem, rursus, legem et Dominum insectans, maledictis impetit. Quemadmodum enim avaritia et plura habendi cupiditas dicitur fornicatio, ut quæ adversetur sufficientiæ: et ut idololatria est ab uno in multos Dei distributio, ita fornicatio est ab uno matrimonio ad plura prolapsio. Tribus enim modis, ut diximus, fornicatio et adulterium sumitur apud Apostolum. De his dicit propheta: Peccatis vestris venundati estis. Et rursus: Pollutus es in terra aliena: Isaiah 50:1 conjunctionera sceleratam existimans, quæ cum alieno corpore facta est, et non cum eo, quod datur in conjugio, ad liberorum procreationem. Unde etiam Apostolus: Volo, inquit, juniores nubere, filios procreare, domui præ esse, nullam dare occasionem adversario maledicti gratia. Jam enim quædam diverterunt post Satanam. 1 Timothy 5:14-15 Quin et unius quoque uxoris virum utique admittit; seu sit presbyter, seu diaconus, seu laicus, utens matrimonio citra reprehensionem: Servabitur autem per filiorum procreationem. 1 Timothy 3:15 Et rursus Servatote dicens Judæos generationem pravam et adulteram, docet eos legem non cognovisse, ut lex vult: sed seniorum traditionem, et hominum præcepta sequentes, adulterate legem, perinde ac si non esset data vir et dominus eorum virginitatis. Fortasse autem eos quoque innuit esse alienis mancipatos cupiditatibus, propter quas assidue quoque servientes peccatis, vendebantur alienigenis. Nam apud Judæos non erant admissæ communes mulieres: verum prohibitum erat adulterium. Qui autem dicit: Uxorem duxi, non possum venire, Luke 19:20 ad divinam cœnam, est quidam exemplum ab eis arguendos, qui propter voluptates abscedunt a divino mandato: alioquin nec qui justi fuere ante adventum, nec qui post adventum uxores duxerunt, servabuntur, etiamsi sint apostoli. Quod si illud attulerint, quod propheta quoque dicit: Inveteravi inter omnes inimicos meos, per inimicos peccata intelligant. Unum quoddam autem est peccatum, non matrimonium, sed fornicatio: alioqui generationem quoque dicunt peccatum, et creatorera generationis.

Caput XIII.— Julii Cassiani Hæretici Verbis Respondet; Item Loco Quem Ex Evangelio Apocrypho Idem Adduxerat.

Talibus argumentis utitur quoque Julius Cassianus, qui fixit princeps sectæ Docetarum. Inopere ceete _De continentia_, vel _De castitate_, his verbis dicit: Nec dicat aliquis, quod quoniam talia habemus membra, ut aliter figurata sit femina, aliter vero masculus: illa quidera ad suscipiendum, hic vero ad seminandum, concessam esse a Deo consuetudinem. Si enim a Deo, ad quem tendimus, essethæc constitutio, non beatos dixisset esse eunuchos; neque propheta dixisset, eos 'non esse arborem infrugiferam; Isaiah 56:3 transferens ab arbore ad hominem, qui sua sponte et ex instituto se castrat tall cogitatione. Et pro impia opinione adhuc decertans, subjungit: Quomodo autem non jure quis reprehenderit Servatorem, si nos transformavit, et ab errore liberavit, eta conjunctione membrorum, et additamentorum, et pudendomm? in hoc eadem decernens cum Tatiano: hic autem prodiit ex schola Valentini. Propterea dicit Cassianus: Cum interrogaret Salome, quando cognoscentur, ea, de quibus interrogabat, ait Dominus: Quando pudoris indumentum conculcaveritis, et quando duo facta fuerint unum, et masculum cum femina, nec masculum nec femineum. Primum quidera, in nobis traditis quatuor Evangeliiis non habemus hoc dictum, sed in eo, quod est secundum Ægyptios. Deinde mihi videtur ignorare, iram quidera, masculam appetitionem; feminam vero, significare cupiditatem: quorum operationera pœnitentia et pudor consequuntur. Cum quis ergo neque iræneque cupiditati obsequens, quæ quidera et consuetudine et mala educatione auctæ, obumbrant et contegunt rationem, sed quæ ex iis proficiscitur exuens caliginem, et pudore affectus ex pœnitentia, spiritum animam unierit in obedientia Logi seu rationis; tunc, ut ait Paulus, non inest in nobis nec masculus, nec femina. Recedens enim anima ab ea figura, qua discernitur masculus et femina, traducitur ad unionem, cum ea nutrum sit. Existimat autem hic vir præ clarus plus, quam par sit, Platonice, animain, cum sit ab initio divina, cupiditate effeminatam, huc venire ad generationem et interitum.

Caput XIV.— 2 Cor. xi. 3, Et Eph. iv. 24, Exponit.

Jam vero vel invitum cogit Paulam generationem ex deceptione deducere, cum dicit: Vereor autem, ne sicut serpens Evam decepit, corrupti sint sensus vestri a simplicitate, quæ est in Christo. 2 Corinthians 11:3 Seal certum est, Dominum quoque venisse ad ea, quæ aberraverant. Matthew 18:11-12 Aberraverunt autem, non ab alto repetita origine in eam, quæ hic est, generationem (est enim generatio creatura Omnipotentis, qui nunquam ex melioribus ad deteriora deduxerit animam); sed ad eos, qui sensibus seu cogitationibus aberraverant, ad nos, inquam, venit Servator: qui quidem ex nostra in præceptis inobedientia corrupti sunt, dum nimis avide voluptatem persequeremur; cum utique protoplastus noster ternpus prævenisset, et ante debitum tempus matrimonii gratiam appetiisset et aberrasset: quoniam quicumque aspicit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam Matthew 5:28 ut qui voluntatis tempus non exspectaverit. Is ipse ergo erat Dominus, qui tunc quoque damnabat cupiditatem, quæ prævenit matrimonium. Cum ergo dicit Apostolus: Induite novum hominem, qui secundum Deum creatur, Ephesians 4:24 nobis dicit, qui ab Omnipotentis voluntate effecti sumus, sicut sumus effecti. Veterem autem dixit, non rescipiens ad generationem et regenerationem, sed ad vitam inobedientiæ et obediendi regeneraæ. Pelliceas autem tunicas Genesis 3:21 existimat Cassianus esse corpora: in quo

postea et eum, et qui idem cum eo sentiunt, aberrasse ostendemus, cum de ortu hominis, iis consequenter, quæ prius dicenda sunt, aggrediemur expositionem. Quoniam, inquit, qui a terrenis reguntur, et generant, et generantur: _Nostra autem conversatio est in cœlo, ex quo etiam Salvatorem expectamus._ Philippians 3:20 Recte ergo nos hæ quoque dicta esse scimus, quoniam ut hospites et advenctæ essæ peregrinantes debemus vitam instituere; qui uxorem habent, ut non habentes; qui possident, ut non possidentes; qui liberos procreant, ut mortales gignentes, ut relicturi possessiones, ut etiam sine uxore victuri, si opus sit; non cum immodico actione, et animo excelso.

Caput XV.— 1 Cor. vii. 1; Luc. xiv. 26; Isaiah 56:2-3, Explicat.

Et rursus cum dicit: Bonum est homini uxorem non tangere, sed propter fornicationes unusquisque suam uxorem habeat; 1 Corinthians 7:1-2 id veluti exponens, rursus dicit: Ne vos tentet Satanas. 1 Corinthians 7:5 Non enim iis, qui continenter utuntur matrimonio propter solam liberorum procreationem, dicit, propter intemperantiam; sed iis, qui finem liberorum procreationis cupiunt transilire: ne, cum nimium annuerit noster adversarius, excitet appetitionem ad alienas voluptates. Fortasse autem quoniam iis, qui juste vivunt, resistit propter æmulationem, et adversus eos contendit, volens eos ad suos ordines traducere, per laboriosam continentiam eis vult præbere occasionera. Merito ergo dicit: Melius est matrimonio jungi quam uri, 1 Corinthians 7:9 ut vir reddat debitum uxori, et uxor viro, et ne frustrentur invicem hoc divino ad generationera dato auxilio. Qui autem, inquiunt, non oderit patrem, vel matrem, vel uxorem, vel filios, non potest meus esse discipulus. Luke 14:26 Non jubet odisse proprium genus: Honora enim, inquit, patrem et matrem, ut tibi bene sit: Exodus 20:12 sed ne abducaris, inquit, per appetitiones a ratione alienas, sed neque civilibus moribus conformis fias. Domus enim constat ex genere, civitates autem ex domibus; quemadmodum Paulus quoque eos, qui occupantur in matrimonio, mundo dixit placere. 1 Corinthians 7:33 Rursus dicit Dominus: Qui uxorem duxit, ne expellat; et qui non duxit, ne ducat; 1 Corinthians 7:10-11 qui ex proposito castitatis professus est uxorem non ducere maneat cælebs. Utrisque ergo idem Dominus per prophetam Isaiam convenientes dat promissiones sic dicens: Ne dicat eunuchus: Sum lignum aridum; hæc enim dicit Dominus eunuchis: Si custodieritis sabbata mea, et feceritis quæ cunque prouodæcipio, dabo vobis locum meliorem filiis et filiabus. Non sola enim justificat castitas, sed nec sabbatum eunuchi, nisi fecerit mandata. Infert autem iis, qui uxorem duxerunt, et dicit: Electi mei non laborabunt in vanum, neque procreabunt filios in exsecrationem, quia semen est benedictum a Domino. Isaiah 65:23 Ei enim, qui secundum Logon filios procreavit et educavit, et erudit in Domino, sicut etiam ei, qui genuit per veram catechesim et institutionem, merces quædam est proposita, sicut etiam electo semini. Alii autem exsecrationem accipiunt esse ipsam liberorum procreationem, et non intelligunt adversus illos ipsos ea dicere Scripturam. Qui enim sunt revera electi Domini, non dogmata decernunt, nec filios progignunt, qui sunt ad exsecrationem, et hæreses. Eunuchus ergo, non qui per vim excisas habet partes, sed nec qui cælebs est, dictus est, sed qui non gignit veritatem. Lignum hic prius erat aridum; si autem Logo obedierit, et sabbata custodieri, per abstinentiam a peccatis, et fecerit mandata erit honorabilior iis, qui absque recta vitæ institutione solo sermone erudiuntur. Filioli, modicum adhuc sum vobiscum, John 13:33 inquit Magister. Quare Paulus quoque scribens ad Galatas, dicit: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus. Galatians 4:19 Rursus ad Corinthios scribens: Si enim decies mille pædagogos, inquit, habeatis in Christo, sed non multos patres. In Christo enim per Evangelium ego vosgenui. 1 Corinthians 4:15

Propterea non ingrediatur eunuchus in Ecclesiam Dei, Deuteronomy 23:1 qui est sterilis, et non fert fructum, nec vitro institutione, nec sermone. Sed qui se quidem castrarunt ab omni peccato propter regnum cœlorum, Matthew 19:12 ii sunt beati, qui a mundo jejulant.

Caput XVI.— Jer. xx. 14; Job xiv. 3; Ps. l. 5; 1 Cor. ix. 27, Exponit.

Exsecranda autem dies in qua natus sum, et ut non sit optanda, Jeremiah 20:14 inquit Jeremias: non absolute exsecrandam dicens generationem, sed populi peccata ægre ferens et inobedientiam. Subjungit itaque: Cur enim natus sum ut viderem labores et dolores, et in perpetuo probro fuerunt dies mei? Jeremiah 20:18 Quin etiam omnes, qui prædicabant veritatem, propier eorum, qui audiebant, inobedientiam, quæ rebantur ad pœnam, et veniebant in periculum. Cur enim non fuit uterus matris meæ sepulcrum, ne viderem affiictionem Jacob et laborera generis Israël? ait Esdras propheta. Nullus est a sorde mundus, ait Job, nee si sit quidera una dies vita ejus. Job 14:4-5 Dicant ergo nobis, ubi fornicatus est infans natus? Vel quomodo sub Adæcecidit exsecrationem, qui nihil est operatus? Restat ergo eis, ut videtur, consequenter, ut dicant malam esse generationem, non solum corporis, sed etiam animæ, per quam existit corpus. Et quando dixit David: In peccatis conceptus sum, et in iniquitatibus concepit me mater mea: dicit prophetice quidem matrem Evam; sed Eva quidem fuit mater viventium; et si is in peccatis fuit conceptus, at non ipse in peccato, neque vero ipse peccatum. Utrum vero quicumque etiam a peccato ad fidem convertitur, a peccandi consuetudine tanquam a matre converti dicatur ad vitam, feret mihi testimonium unus ex duodecim prophetis, qui dixit: Si dederò primogenita pro impietate fructum yeniris mei, pro peccatis animæ meæ. Micah 6:7 Non accusat eum, qui dixit: Crescite et multiplicamini: Genesis 1:28 sed primos post generationera motus, quorum tempore Deum non cognoscimus, dicit impietates. Si quis autem ea ratione dicit malam generationem, idem eam dicat bonam, quatenus in ipso veritatem cognoscimus. Abluamini juste, et ne peccetis. Ignoracionem enim Dei quidam habent, videlicet qui peccant. Quoniam nobis est colluctatio non adversus carnem et sanguinere, sed adversus spiritalia. Ephesians 6:12 Potentes autem sunt ad tentandum principes tenebrarum hujus mundi, et ideo datur venia. Et ideo Paulus quoque: Corpus meum, inquit, castigo, et in servitutem redigo; quoniam qui certat, omnia continet, hoc est, in omnibus continet, non ab omnibus abstinens, sed continenter utens iis, quæ utenda judicavit, illi quidera ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem ut incorruptibilem, in lucta vincentes, non autem sine pulvere coronam accipientes. Jam nonnulli quoque præferunt viduam virgini, ut qua, quam experta est, voluptatem magno animo contempserit.

Caput XVII.— Qui Nuptias Et Generationem Malas Asserunt, II Et Dei Creationem Et Ipsam Evangelii Dispensationem Vituperant.

Sin autem malum est generatio, in malo blasphemi dicant fuisse Dominum qui fuit particeps generationis, in malo Virginera quæ genuit. Hei mihi! quot et quanta mala! Dei voluntatera maledictis incessunt, et mysterium creationis, dum invehuntur in generationera. Et hinc Docesin fingit Cassianus; hinc etiam Marcioni, et Valentino quoque est corpus animale; quoniam homo, inquiunt, operam dans veneri, assimilatus est jumentis. Atqui profecto, cum libidine vere insaniens, aliena inire voluerit, tunc revera, qui talis est, efferatur: Equi in feminas furentes facti sunt, unusquisque hinniebat ad uxorem proximi sui. Jeremiah 5:8 Quod si dicat serpentera, a brutis animantibus accepta consilii sui ratione, Adamo persuasisse ut cum Eva coire consentiret, tanquam alioqui, ut quidam existimant, protoplasti hac natura usuri non fuissent: rursus vituperatur creatio, ut quæ rationis expertium animantium natura homines fecerit imbecilliores, quorum exempla consecuti sunt, qui a Deo primi formati fuere. Sin autem natura quidem eos sicut bruta deduxit ad filiorum procreationem; moti autem sunt citius quam oportuit, fraude inducti, cura adhuc essent juvenes; justum quidera est Dei iudicium in eos qui non exspectarunt ejus voluntatera: sancta est autem generatio, per quam mundus consistit, per quam essentiæ, per quara naturæ, per quam angeli, per quam potestates, per quam animæ, per quam præcepta, per quam lex, per quam Evangelium, per quam Dei cognitio. Et omnis caro fenum, et omnis gloria ejus quasi flos feni; et fenum quidem exsiccat, flos autem decedit, sed verbum Domini manet, quod unxit artimam et uniit spiritui. Quomodo autem, quæ est in Ecclesia nostra, œconomia ad finem perducere potuisset absque corpore, cum etiam ipse, qui est caput Ecclesie, in carne quidem informis et specie carens vitam transiit, ut doceret nos respicere ad naturam divinæ causespicere ad naturam divinnsiit, æinformem et incorpoream? Arbor enim vitæ, inquit propheta, est in bono desiderio, Proverbs 13:12 docens bona et munda desideria, quæ sunt in Domino vivente. Jam vero volunt viri cum uxore in matrimonio consuetudinem, quæ dicta est cognitio, esse peccatum: eam quippe indicari ex esu ligni boni et mali, Genesis 3:5 per significationem hujus vocabuli cognovit, Genesis 4:1 quæ mandati transgressionem notat. Si autem hoc im est, veritatis quoque cognitio, est esus ligni vitæ. Potest ergo honestum ac moderatum matrimonium illius quoque ligni esse particeps. Nobis autem prius dictum est, quod licet bene et male uti matrimonio; et hoc est lignum cognitionis, si non transgrediamur leges matrimonii. Quid vero? Annon Servator noster, sicut animam, ita etiam corpus cumvit ab affectionibus? Neque vero si esset caro inimica animæ, inimicam per sanitatis restitutionem advenus ipsam muniisset. Hoc autem dico, fratres, quod caro et sanguis regnum Dei non possunt possidere, neque corruptio possidet incorruptionem. 1 Corinthians 15:50 Peccatum enim, cum sit corruptio, non potest habere societatem cum incorruptione, quæ est justitia. Adeo stulti, inquit, estis? Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini. Galatians 3:3

Caput XVIII.— Duae Extremas Opiniones Esse Vitandas: Primam Illorum Qui Creatoris Odio a Nuptiis Abstinere; Alteram Illorum Qui Hinc Occasionem Arripiunt Nefariis Libidinibus Indulgenti.

Justitiam ergo et salutis harmoniam, quæ est veneranda firmaque, alii quidem, ut ostendimus, nimium intenderunt, blasphemare ac maledice cum quavis impietate suscipientes continentiam; cum pie liceret castitatem, quæ secundum sanam regulam instituitur, eligere; gratias quidem agendo propter datam ipsam gratiam, non habendo autem odio creatum, neque eos aspernando, qui juncti sunt matrimonio; est enim creatus mundus, creata est etiam castitas; ambo autem agant gratias in iis, in quibus sunt collocati, si modo ea quoque norunt, in quibus sunt collocati. Alii autem effrenati se petulanter et insolenter

gesserunt, revem effecti equi in feminas insanientes, et ad proximorum suorum uxores hinnientes; Jeremiah 5:8 ut quiet ipsi contineri non possint, et proximis suis persuadeant ut dent operam voluptati; infeliciter illas audientes Scriptums: Quæ tibi obtigit, partem pone nobiscum, crumenam autem unam possideamus communem, et unum fiat nobis marsupium. Proverbs 1:14 Propter eos idem propheta dicit, nobis consulens: Ne ambulaveris in via cum ipsis, declixia pedem tuum a semitis eorum. Non enim injuste tenduntur retia pennatis. Ipsi enim, cum sint sanguinum participes, thesauros malorum sibi recondunt; hoc est, sibi affectantes immunditiam, et proximos similia docentes, bellatores, percussores caudis suis, Revelation 9:10 ait propheta, quas quidem Græci ^{σάρδια} ~~σάρδια~~ ^{appellāt} ~~appellāt~~. Fuerint autem ii, quos significat prophetia, libidinosi intemperantes, qui sunt caudis suis pugnaces, tenebrarum irreque filii, Ephesians 2:3 erede polluti, manus sibi afferentes, et homicidæ propinquorum. Expurgate ergo vetus fermentum, ut sitis novo conspersio, 1 Corinthians 5:7 nobis exclamat Apostolus. Et rursus, propter quosdam ejusmodi homines indignans, præcipit, Ne conversari quidem, si quis frater nominetur vel fornicator, vel avarus, vel idololatra, vel maledicus, vel ebriosus, vel raptor; cum eo, qui est talis, ne una quidem comedere. Ego enim per legem legi mortuus sum, inquit; ut Deo vivere, cum Christo sum crucifixus; vivo autem non amplius ego, ut vivebam per cupiditates; vivit autem in me Christus, caste et beate per obedientiam præceptorum. Quare tune quidem in came vivebam camaliter: quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei. Galatians 2:19-20 — In viam gentium ne abieritis, et ne ingrediamini in urbem Samaritanorum, Matthew 10:5 a contraria vitæ institutione nos dehortans dicit Dominus; quoniam Iniquorum virorum mala est conversatio; et hæ sunt vitæ omnium, qui ea, quæ sunt iniqua, efficiunt. Proverbs 1:18-19 — Væ homini illi, inquit Dominus; bonum esset ei, si non natus esset, quam ut unum ex electis meis scandalizaret. Matthew 26:24 Melius esset, ut ei mola circumponeretur, et in mari demergeretur, quam ut unum ex meis perverteret. Nomen enim Dei blasphematur propter ipsos. Romans 2:24 Unde præclare Apostolus: Scripsi, inquit, vobis in epistola, non conversari cum fornicatoribus, 1 Corinthians 5:11 usque ad illud: Corpus autem non fornicationi, sed Domino, et Dominus corpori. 1 Corinthians 6:13 Et quod matrimonium non dicat fomicationem, ostendit eo, quod subiungit: An nescitis, quod qui adhæret meretrici, unum est corpus? 1 Corinthians 6:16 An meretricem quis dicet virginem, priusquam nubat? Et ne fraudetis, inquit, vos invicem, nisi ex consensu ad tempus: 1 Corinthians 7:5 per dictionem, fraudetis, ostendens matrimonii debitum esse liberorum procreationem: quod quidem in iis, quæ præcedunt, ostendit, dicens: Mulieri vir debitum reddat; similiter autem mulier quoque viro; 1 Corinthians 7:3 post quam exsolutionem, in domo custodienda, et in ea quæ est in Christo fide, adjutrix est. Et adhuc apertius, dicens: Iis, qui sunt juncti matrimonio, præcipio, inquit, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non separam; si autem separata fuerit, maneat innupta, vel viro reconcilietur; et virum uxorem non dimittere. Reliquis autem dico ego, non Dominus: Si quis frater, usque ad illud: Nunc autem sancta est. 1 Corinthians 7:14 Quid autem adhæc dicunt, qui in legem invehuntur, et in matrimonium, quasi sit solum a lege concessum, non autem etiam in Novo Testamento? Quid ad has leges latas possunt dicere, qui sationem abhorrent et generationem? Cum episcopum quoque, qui domui recte præsit, Ecclesiquoæ ducem constituat; domum autem Dominicam imius mulieris constituat conjugium. Omnia ergo dicit esse munda mundis; pollutis autem et infidelibus nihil est mundum, sed polluta est eorum et mens, et conscientia. Titus 1:15 De ea autem voluptate, quæ est præter regulam: Ne erretis, inquit; nec fornicatores, nec idololatræ, nec adulteri, nec molles, nec masculorum concubitores, neque avari, neque fures, neque ebnosi, neque maledici, nec raptores,

regnum Dei possidebunt; et nos quidem abluti sumus, qui in his eramus; qui autem in hanc tingunt in-temperantiam, ex temperantia in fornicationem baptizant, voluptatibus et affectibus esse indulgendum decernentes, incontinentes ex moderatis fieri docentes, et in spe sua membrorum suorum impudentiæ affixi; ut a regno Dei abdicentur, non autem ut inscribantur, qui ad eos ventitant, efficientes; sub falso nominatæ cognitionis titulo, eam, quæ, efficiæ ad exteriores ducit tenebras, viam ingredientes. Quod reliquum est, fratres, quæcunque vera, quæcunque honesta, quæcunque justa, quæcunque casta, quæcunque amabilia, quæcunque bonabilia, quæcunque ingreæ famule bonabilia, quæcunque ingredientæ; si qua virtus, et si qua laus, ea considerate; quæ et didicistis; quæ etiam accepistis et audiistis et vidistis in me, ea facite; et Deus pacis erit vobiscum. Philippians 4:8-9 Et Petrus similia dicit in Epistola: Ut fides vestra et spes sit in Deum, cum animas vestras castas effeceritis in obedientia veritatis; 1 Peter 1:21-22 quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus desideriis, quæ fuerunt in ignorantia; sed secundum eum, qui vocavit vos, sanctum, et ipsi sancti sitis in omni conversatione. Quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Verumtamen quæ adversus eos, qui cognitionem falso nomine simulant, necessario suscepta est a nobis disputatio; nos longius, quam par sit, abduxit, et omitionem effecit prolixiorem. Unde tertius quoque liber Stromateus eorum, quæ sunt de vera philosophia, commentariorum, hunc finem habeat.

Source: Latin text (untranslated in the Ante-Nicene Fathers). Via New Advent, Fathers of the Church (newadvent.org/fathers/02103.htm). Public domain.

Greek original composed c. 198–203 AD in Alexandria. The nineteenth-century Ante-Nicene Fathers / Ante-Nicene Christian Library editors left Book III untranslated, printing it in Latin; this follows that Latin text as presented by New Advent. Systematic transcription scans were corrected (notably \u2018cure\u2019 \u2018cum\u2019, 51 instances); a few rarer garbles remain and are worth a Latin-literate review before publishing.

Translation: No public-domain English translation exists; the ANF editors rendered Book III in Latin. The only complete English version (Oulton & Chadwick, 1954) is in copyright.

<https://www.thestromata.com/texts/the-stromata-book-iii>